

ลักษณะคำผานในภาษาไทย

จากการศึกษาคำผานในภาษาไทย ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นคำผานที่มีรูปลักษณะ และวิธีการผานคำซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. คำผานหน่วยอิสระ

คำผานหน่วยอิสระได้แก่คำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับ หน่วยผานชนิดต่าง ๆ ชนิดใดชนิดหนึ่ง ดังนี้คือ หน่วยหน้าศัพท์ หน่วยอุปสรรคคุณ หน่วย- กลางศัพท์ และหน่วยท้ายศัพท์

ข. คำผานหน่วยไม่อิสระ

ได้แก่คำผานที่เกิดจากการนำหน่วยคำไม่อิสระ 2 หน่วยคำมาผานเข้าด้วยกัน และหน่วยคำไม่อิสระดังกล่าวจะมีทั้งชนิดที่มีรูปซ้ำกัน และมีรูปแตกต่างกัน

คำผานทั้ง 2 ประเภทนี้ มีลักษณะแตกต่างกันมากในรายละเอียดเมื่อพิจารณา รูปลักษณะและการผานคำ ผู้วิจัยจึงใคร่เสนอลักษณะของคำผานทั้ง 2 ประเภทไว้ด้วยกัน ในบทที่ 3 ดังต่อไปนี้

3.1 คำผานหน่วยอิสระ คือคำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยคำผานชนิดต่าง ๆ การจำแนกชนิดย่อย ๆ ของคำผานประเภทนี้ พิจารณาที่รูป ลักษณะและความหมายของหน่วยผานซึ่งจะแบ่งได้ 3 ชนิด ดังนี้

3.1.1 คำผานหน่วยผานไม่มีความหมาย หมายถึงคำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยผานที่ไม่มีความหมายประจำคำ แต่เมื่อนำมาผานกับหน่วยคำมูลฐานแล้ว จะปรากฏเป็นภาษาที่มีที่ไต่ต่างสถานการณ กับหน่วยคำมูลฐาน เช่น คำผาน "กะกวกัก" จะปรากฏเป็นภาษากวีนิพนธ์ โดยเฉพาะ หรือ คำผาน "หารงหารรือ" จะปรากฏเป็นแบบหนึ่งของภาษาพูด- เท่านั้น คำผานชนิดนี้แบ่งเป็นชนิดย่อยตามชนิดของหน่วยผานได้ 3 ชนิด ดังนี้

3.1.1.1 คำผานหน่วยหน้าศัพท์ หมายถึงคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ ผานกับหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้แบ่งตามรูปลักษณะของหน่วยหน้าศัพท์เป็น 3 ชนิด คือ

1) คำผานหน่วยหน้าศัพท์เสียงเดียว คือคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ที่มีรูปเป็นพยัญชนะเสียงเดียว และไม่มีความหมายผานกับหน่วยคำมูลฐาน ในการผานหน่วยคำทั้ง 2 ชนิดนี้ เสียงของหน่วยหน้าศัพท์จะควบกับเสียงพยัญชนะต้นในพยางค์แรกของหน่วยคำมูลฐาน มีลักษณะเป็นเสียงควบกล้ำ หน่วยหน้าศัพท์ที่ใช้สร้างคำผานชนิดนี้มี 4 หน่วยคำ ดังนี้

ตัวอย่าง

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผานหน่วยหน้าศัพท์-	
			เสียงเดียว
(1) /ก-/	ระอุ	"รอนุ่ม, อบอุ่น"	กระอุ "รอนระงม"
	ริง	"รัค"	*กริง "ตริง, ทำให้แน่น"
	ระคาย	"ระอองทำให้คาย"	กระคาย "ระคาย"
	ระแทะ	"เกวียนขนาดเล็ก"	กระแทะ "เกวียนนั่งขนาดเล็ก"
	ระยอม	"ต้นไม้ไซ่ทำยา"	กระยอม "ตนระยอม"
(2) /ข-/	วับ	"อาการที่หายไปทันที"	ขวับ "เร็ว, ทันที"
(3) /ค-/	ระโหย	"อ่อนใจ, เพลียใจ"	ครระโหย "ละเหยใจ"
	ระห้าย	"อยากดื่ม"	ครระห้าย "กระห้าย, อยาก"
	วีร้อ	"ยับยั้งด้วยความลังเล"	ครวีร้อ (โบ, กลอน) "วีร้อ"
	แรงเร็วว	"กำลัง"	แครงเครือว ¹ "แรงเร็วว"

¹ คำผานคำนี้ปรากฏในหนังสือมหาชาติคำหลวง กัณฑ์มหาพน "ท่านนี้แครง-เครือวคืบคำช้าชว" เมื่อผานเข้าเป็นคำผานจะเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ไม่พยางค์ที่ 2 ของหน่วยคำมูลฐาน

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์เสียงเดียว</u>
(4) /ท-/	ระนาว	ตระนาว ² "ระนาว"

2) คำผานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว คือคำผานที่เกิดจากการ ผานหน่วยหน้าศัพท์ที่มีลักษณะเป็นพยางค์พยางค์เดียวที่ไม่มีความหมายประจำคำ เข้ากับหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้จะแบ่งได้ 3 ชนิด ตามรูปลักษณะของ หน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว ดังนี้คือ

ก. คำผานหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง คือคำผานซึ่งเกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ 1 หน่วยคำ ซึ่งมีหน่วยย่อยของหน่วยคำจำนวน 39 รูป ที่มีเสียงพยัญชนะซ้ำกับพยัญชนะต้น ของหน่วยคำมูลฐาน ผานกับหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้จะออกเสียงพยางค์แรกเป็น 2 แบบ แบบแรกจะมีเสียง Glottal Stop ตามหลังเสียงสระ/ะ/ แต่แบบที่สอง จะ ไม่มีเสียง Glottal Stop ตามหลังเสียงสระ/ะ/ เพราะจะไม่ลงเสียงหนักที่พยางค์แรก นี้ จากตัวอย่างต่อไปนี้ จะสังเกตคำที่ลงเสียงหนักได้จากเครื่องหมาย * ที่อยู่เหนือคำผาน

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง</u>		
(1) /กาะ-/	กวกั	"โบกมือ"	กวะกวกั	"กวกั"
	แกวกั	"ไกวไปมา"	กวะแกวกั	"แกวกัไปมา"
	กวกั	"ทวัก, วัต"	กวะกวกั	"ทวัก"
(2) /กระ-/	กรีกั	"เสียงร้องแหลม"	กระกรีกั	"เสียงกรีกั ๆ"
	กรุนั	"กำลังร่อนอยู่"	กระกรุนั	"กรุนั ๆ"
	เกรินั	"บอกดวงหนา"	กระเกรินั	"ระบือ"
	เกรียว	"เสียงโห"	กระเกรียว	"เสียงคังเกรียว ๆ"

² คำผานคำนี้ปรากฏในมหาชาติคำหลวง กัณฑ์จุลพน "จวันาวตระนาวเนก" และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ใ้คอธิบายความหมายไว้ในหน้า 446.

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง
(3) /กะ-/	กึก "เสียงของแข็ง กระทบกัน"	กะกึก "เสียงดังกึก ๆ"
	ก่อง "สุกใส, งาม"	กะก่อง "งกงาม"
	กราว "เสียงแข็งกระด้าง"	กะกราว "เสียงขบฟันดังกรวม ๆ"
(4) /ชะ-/	ซ้ำ(โบ) "คำ"	ชะซ้ำ (โบ, กลอน) "คำ"
	แซน, แซน "แข็ง"	ชะแซน, ชะแซน "แข็ง"
(5) /ชวะ-/	ไชว	ชวะไชว "ชวกไชว"
(6) /คะ-/	คาน "ทวง, หาม"	* คะคาน ³ "คัตคาน"
	คิง "คัง"	คะคิง "คังสนั่น"
	คอย "เนื่อง, บอย"	คะคอย "เคินไมซาคตอน"
(7) /คระ-/	คราม "กล้วย, ชยาค"	คระคราม "ทลัวเกรง"
	ครัน "กึกก้อง"	คระครัน "กึกก้อง"
	คราง "เสียงร้องคราง"	คระคราง "ร้องควยความเจ็บปวด"
(8) /คละ-/	คลำ "หุ่ม, สืบสน, เกลื่อน"	คละคลำ "ปนกัน"
	คลึง "เหม็น"	คละคลึง "คลึง, เหม็น"
	คล้าย "แมน, เกือบเหมือน"	คละคล้าย "แมนเหมือน"
	คลอย "เยื้องไป, เอียงไป"	คละคลอย "พันไป, เยื้องไป"

³ คำผสมคำนี้มีการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ในหน่วยคำมูลฐานจากวรรณยุกต์ตรีเป็นวรรณยุกต์สามัญ

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง
(9) /งะ-/	งก "อาการสั้น, อยากรู้" งัง "โค้ง, งอนขึ้น" งัน "หยุด, ชะงักอยู่" งอน "ขอยขึ้น, อาการเล่นตัว"	งะงก "อาการสั้น, อยากรู้" งะงัง "โค้ง, งอนขึ้น" งะงัน "หยุด, ชะงักอยู่" งะงอน "ขอยขึ้น, เล่นตัว"
(10) /จะ-/	จ่า "จิก, แกรง (สำหรับ สี, แสง, เสียง)" แจ้ง "เอาของจุ่มในของเหลว" จุ่ม "ใส, ชักเจน" แจ้ม "บอย ๆ, เนื่อง ๆ"	จะจ่า "เสียงร้องไห้" *จะแจ้ง "กระจาย, ชักเจน" จะจุ่ม "ใส, ทิ้ง" จะแจ้ม "ใส, ชักเจน" จะใจ "บอย ๆ, เนื่อง ๆ"
(11) /ฉะ-/	ฉาก "เสียงของแข็งกระทบกัน" ฉาน "จ่า" ฉ่า "ขุ่มขึ้น" ฉัน "เสียงของทอดน้ำมัน" ฉ่อย "เรื้อย ๆ, ไม้รีบร้อน"	ฉะฉาก "เสียงอย่างเสียงของแข็งกระทบกัน" *ฉะฉาน "แจ้มแจ้ง, ชักเจน" ฉะฉ่า "ขุ่มขึ้น, ฉ่า" ฉะฉัน "ของทอดน้ำมัน เกิดเสียง" ฉะฉ่อย "ซ่า ๆ, เรื้อย ๆ"
(12) /ชะ-/	ชอง "ชอง, โอกาส, ทาง" ชิต "สนิท, โกล้เคียง"	ชะชอง "ชอง, โอกาส, ทาง" ชะชิต "ชิต, สนิท, โกล้"
(13) /ชะ-/	ชรวาว "เสียงแข็งแซ่" ชอง "เงื่อง, ไม่ประเปรี้ยว" ชิบ "เสียง" ชาะ "ทำให้พังเข้าไป" เชียบ "เงียบ, สงัด"	ชะชรวาว "เสียงร้องแข็งแซ่" ชะชอง "ชอง, เงื่อง" ชะชิบ "เสียงเช่นเสียงนกรอง" ชะชาะ "ชาะ, ทำให้พังเข้าไป" ชะเชียบ "เงียบเชียบ"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำฐานหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง
(14) /คะ-/ คอง คัก คุ่ม	"ค่าง, ขาว, เผือก" "ลำบาก, ทรากทระ" "เกินอย่างตั้งใจจะให้ถึง"	คะคอง "ค่าง, ขาว, เผือก" คะคัก "ลำบาก, ทรากทระ" คะคุ่ม "ตั้งใจเกินให้ถึง"
(15) /ตระ-/ เตรน เตรียม	เตรน เตรียม	ตระเตรน "เสียงข้างร้อง" *ตระเตรียม "จักไว้ให้พร้อม"
(16) /ละ-/ ละบ ละบ ละบ ละบ ละบ ละบ	ละบ ละบ ละบ ละบ ละบ ละบ	ละละบ "กะถด" ละละบ "เสียงคืดนิ้วมือ" ละละบ "เร็ว, เป็นหลั่น ๆ" ละละบ "ขยับไปด้วยกัน" ละละบ "พุกพลั่ง, ไหล อย่างเท"
(17) /ทะ-/ ทาย ทัก ทาว ทัก ทาว	ทาย ทัก ทาว ทัก ทาว	ทะทาย "จับ, ถือ" ทะทัก "สะบัด" ทะทาว "ลม, ซ้ำ, ทบ, ยอบ" ทะทัก "ใจเต้นตึก ๆ" ทะทาว "ตัวสั่นเทา"
(18) /นะ-/ แนง	แนง	นะแนง "แนงนอย, กะทักรัค"
(19) /ประ-/ ประปราย ประเปรียง ประเปรียว ประแปรน	ประปราย ประเปรียง ประเปรียว ประแปรน	*ประปราย "ห่าง ๆ, เรี่ยราย" ประเปรียง "เสียงเช่นเสียง ฟ้าผ่า" *ประเปรียว "คลองแคว" ประแปรน "เสียงข้างร้อง, เสียงที่แผ่คอก"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำสแลนหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง	
(20) /ปะ-/	ปน	* ปะปน	"ปนเปกัน"
(21) /ผะ-/	ผก	ผะผก	"หกกลับ"
	ผาย	ผะผาย	"เคลื่อนจากที่"
	ผอง	ผะผอง	"หมดจก, สุกใส"
	ผาว	ผะผาว	"รอนแรง, มีไอรอน"
	ผั้น	ผะผั้น	"เร็ว, คล่อง"
(22) /พะ-/	พิง	* พะพิง	"อาศัย, อิง"
	พาน	* พะพาน	"พบ, ปะ"
	เพิง	พะเพิง	"หลังคาบ้านเคียวมุงลาคไป"
	พราว	พะพราว	"แวววาว"
(23) /พะ-/	พัก	พะพัก	"พัก, ฟาค"
	พั้น	พะพั้น	"สะเทือน, บุงเหยิง, เผื่อ"
	พอง	พะพอง	"ลอยเคน"
	พาค	พะพาค	"หวค, เหวียง"
	พ่าย	พะพ่าย	"เพื้อย, เลื้อย"
(24) /มะ-/	มี	มะมี	"เอิกเกริก"
	เมื่อย	มะเมื่อย	"เรื้อย ๆ, มาเนื่อง ๆ"
(25) /ระ-/	รอน	ระรอน	"รอนไปมา"
	รว	ระรว	"รว, สั่นสะเทือน"
	เรื้อย	ระเรื้อย	"เรื้อย ๆ, เนื้อย ๆ"
	เรียง	ระเรียง	"เรียง"
	ริน	ระริน	"ชื้น, เอิบอาบใจ"
	ร้าย	ระร้าย	"เคินไค้จ้งหะ"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง
(26) /ละ-/	ริง	ระริง "ผูกแน่น"
	เร่ง	ระเร่ง "เร่งรัด, รีบเร็ว"
	เร็ว	ระเร็ว "ว่องไว, เร็ว ๆ"
	ลา	ละลา "ลา, ซ้ำ, หมกแครง"
	ลาน	ละลาน "คั่นเต็น"
	ลืบ	ละลืบ "ลืบ, ลิ้ว, ไกล"
	เลา	ละเลา "เคลาคลิ่ง"
(27) /วะ-/	เลาะ	ละเลาะ "คอย ๆ ไป"
	วอน	วะวอน "ลอยเกลื่อน"
	วาว	วะวาว "ตกใจ, เสียใจ, หายไป"
	วาม	วะวาม "เป็นแสงเรือง ๆ"
	วับ	วะวับ "หายลับตาไปทันที"
	ว้าย	วะว้าย "เคลื่อนไป"
	วาว	วะวาว "ใสสว่าง"
(28) /สะ-/	สวย	* สะสวย "สวยอย่างเหมาะ"
	สม	* สะสม "รวบรวม, เก็บงำ"
(29) /รำ-/	ราญ	รำราญ "รบ"
	รงค์	รำรงค์ "ออกสนาม"
	ไร	รำไร "ไหว ๆ, เห็นไม่ชัด"
(30) /หะ-/	หาย	หะหาย "เสียงหัวเราะอย่างเยาะ"
	แห่น	หะแห่น "เสียงร้องของสัตว์"
(31) /อะ-/	อ้อ	อะอ้อ "อ้ออ้อ, อ้อฉาว"
	เอื่อย	อะเอื่อย "เจื่อยแจ้ว ๆ, เอื่อย ๆ"

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ซ้ำเสียง</u>
(32) /ฉำ-/	ฉะ	ฉำฉะ "ฉะ"
(33) /คั้ง-/	เคิม	คั้งเคิม "แรก, ก่อน, เก่าแก่"
(34) /นม-/	นาน	นมนาน "เน้นซ้ำ"
(35) /ฝัก-/	ไฝ	ฝักไฝ "เอาใจใส่, ผูกพัน"
(36) /ยะ-/	ยาน	ยะยาน "ไหว ๆ"
	แยง	ยะแยง "ย้อยแยง"
	ยอย	ยะยอย "หอยเป็นทางลงมา"
(37) /ลำ-/	เคื่อง	ลำเคื่อง "เคื่องแคน"
	เข็ญ	ลำเข็ญ "ลำบาก, ยากแค้น"
(38) /ร่ำ-/	สร้าง	ร่ำสร้าง "ทำ, ปลูก, ก่อ"
(39) /อ้ำ-/	อั้ง	อ้ำอั้ง "นั่งเสี้ย, ไม่พูด, ไม่บอก"

ข. คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง เป็นคำผสมซึ่งเกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นไม่ซ้ำกับพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐาน จำนวน 40 หน่วยคำผสมเข้ากับหน่วยคำมูลฐาน คำผสมชุดนี้มีลักษณะดังนี้

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง</u>
(1) /กนน-/ , /กัล-/ , /กรร-/	เหิม	กนนเหิม (โบ) "เหิม"
	เว้า	กัลเว้า "พูดอ่อนหวานเอาใจ"
	โหย	กัลโหย "โหย"
	โหย	กรรโหย "โหย"
(2) /กระ-/ , /กะ-/	โจน	กระโจน "กระโดด, เต้นข้ามไป"
	เคาะ	กระเคาะ "เคาะให้กระเด็นเบาๆ"

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง</u>
	ยาก	กระยาก "คนขอราน"
	ดม	กระดม "คำแทนชื่อผู้น้อย"
	ไร	กะไร "อะไร, อย่างไร"
	เถิบ	กระเถิบ "กระถก"
	ทำ	กระทำ "จัดแจง, สร้างขึ้น"
(3) /กระ-/, /กะ-/	จอก	กระจอก, กะจอก
	จาบ	กระจาบ, กะจาบ
	จิบ	กระจิบ, กะจิบ
	สรอย	กระสรอย, กะสรอย
	ทุง	กระทุง, กะทุง
(4) /กะ-/	เคค	กะเคค
	โคม	กะโคม
	เจา	กะเจา
(5) /กำ-/	ชาบ	กำชาบ "ซึ่มเข้าไป, ทา, อาบ"
	คาล	กำคาล "คาล"
	บั้ง	กำบั้ง "บั้ง, ซอน"
	เสาะ	กำเสาะ "เสาะ"
(6) /ชะ-/	ยิก "ถี่ ๆ"	ชะยิก "ขยับเข้าไป"
(7) /กระ-/	หวน	กระหวน "หวนนี้ก"
	หิว	กระหิว "อยากหิว"
	โหย	กระโหย "ละเหี่ยใจ"
(8) /คะ-/	ไขว'	คะไขว' "สับสน"
	ใน	คะใน (โย)"ใน"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง	
(9) /จะ-/	ราญ "รบ"	จราญ	"พัง, ทำลาย"
(10) /จะ-/ หรือ /ทะ-/	خاب	จะخاب, ทะخاب	"สัตว์เลื้อยคลาน"
	เข	จะเข (โป), ทะเข	"ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง"
	เข็บ	จะเข็บ, ทะเข็บ	"ชื่อสัตว์เลื้อยคลาน"
	กวก	ทะกวก	"ชื่อสัตว์เลื้อยคลาน"
	โกก	ทะโกก	"ชื่อปลาน้ำจืด"
	พาก	ทะพาก	"ชื่อปลาชนิดหนึ่ง"
	พาบ	ทะพาบ	"ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง- คล้ายเต่า"
	เพียน	ทะเพียน	"ชื่อปลาชนิดหนึ่ง"
(11) /จำ-/	เคิม	จำเคิม	"แตง, แรก"
	แบ "แฉ, คล้อก"	จำแบ	"คล้อก, แฉออก"
	พวก "หมู, กอง"	จำพวก	"หมู, เหล้า, พวก"
(12) /จับ-/	เคิม	จับเคิม	"จำเคิม"
(13) /ฉะ-/ หรือ /ชะ-/	กาจ	ฉากาจ	"แกงกาจ, คุร้าย"
	บัก "ทันโต, ครั้ง, เมือ"	ฉบบัก	"ทันที่ทันโต"
	ออน "รองสำออย"	ฉะออน	"สำออย"
	ฉา	ชะฉา	"เสียงลูกคู่รับเพลง ปรบโก"
ออน	ชะออน	"สำออย"	
(14) /ชะ-/	คราม	ชะคราม	"ผักชนิดหนึ่ง"
	พลู	ชะพลู	"ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง
	มวง	ชะมวง "ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง"
	ม้ง	ชะม้ง "ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง"
	ลุก	ชะลุก "ชื่อไม้ยืนต้นเปลือก- หอม"
	เอม	ชะเอม "ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง หรือชื่อไม้เถา ชนิดหนึ่งรสหวาน"
(15) /คิ-/ , หรือ /คี่-/ หรือ /อึ-/ หรือ /อี่-/	ฉัน	คิฉัน, คี่ฉัน อึฉัน, อี่ฉัน
(16) /ตระ-/	เตรียม	ตระเตรียม "จัดแจงให้พร้อม"
	บัด	ตระบัด "ประเดี๋ยว, ทันใด"
(17) /ตะ-/	กรวย	ตะกรวย (ใบ) "กรวย"
	บิค	ตะบิค "บิค"
	ลิบ	ตะลิบ "ลิบ, ไกล"
	ลุย	ตะลุย "ลุยเข้าไป, ไม่รังรอ"
(18) /ตะ-/	กู	ตะกู "ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง"
	โก	ตะโก "ชื่อต้นไม้"
	ชบ	ตะชบ "ต้นไม้หนามมีผลกลม"
	ครอ	ตะครอ "ต้นไม้ชนิดหนึ่ง"
	ครอง	ตะครอง "ต้นไม้ใบคล้ายพุทรา"
	บุญ	ตะบุญ "ชื่อต้นไม้"
	แบก	ตะแบก "ชื่อต้นไม้"

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง</u>	
(19) /ฉะ-/	ลำ	ฉลำ ⁴	"ลำ, พลังพลาค"
	วัด	ฉวัด ⁵	"ตวัด"
	ลาก "คิ่ง, ฉุก, โยงไป"	ฉลาก ⁶	"เฉไป, ไกลไป"
(20) /นาง-/, /อี-/	นูน	นางนูน	"ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง"
	รม	นางรม, อีรม	"ชื่อหอยชนิดหนึ่ง"
	เล็ง	นางเล็ง, อีเล็ง	"ตม"
	แอน	นางแอน, อีแอน	"ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
(21) /ประ-/, /ปะ-/	ชิด	ประชิด	"เข้าใกล้, ชิดเข้าไป"
	ชี	ประชี	"คึดผ่ายชีให้เป็นปุ๋ย"
	คา	ประคา	"ประกาศหนากันเขาไป"
	คัจ	ประคัจ	"คล้าย, เหมือน, คัจ"
	เคี้ยว	ประเคี้ยว	"ทันที"
	สบ	ประสบ	"ไค้, พบ"
	เตะ	ปะเตะ	"เตะ"
	เทียบ	ประเทียบ	"เทียบ"
	ลอง	ประลอง	"ฝึกซ้อม, ทดลอง"

⁴ เป็นคำผสมที่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยคำมูลจากเสียงตรีเป็นเสียงจัตวา.

⁵ และ ⁶ เป็นคำผสมที่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยคำมูลฐานจากเสียงตรีและเสียงโทเป็นเสียงเอกเหมือนกัน.

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง</u>	
(22) /พะ-/	เนิน	พะเนิน	"ของมากกองสูงกันจนสูง"
	เย็บ	พะเย็บ	"ปลิวขึ้นปลิวลง"
(23) /มะ-/	ลั่น	มลั่น	"ลั่น"
	ลน	มลน	"วิ่ง, รีบ"
	ลวก	มลวก	"ลวก"
	ละ	มลละ	"ละ, ทิ้ง"
	ลัก	มลัก	"ลัก, ลอก"
	ลา	มลลา	"ลา"
	ลาง	มลาง	"ฆ่า, ฆาตกรรม"
	ลาน	มลาน	"ลานลาน, ลานตา"
	ลาว	มลาว	"ลาว"
	ลั่น	มลั่น	"ลั่น"
	(24) /มะ-/	กรูค	มะกรูค
กอก		มะกอก	" "
ชวิด		มะชวิด	" "
ชาม		มะชาม	" "
พราว		มะพราว	" "
(25) /ระ-/	คน	ระคน	"ปน, เจือ"
	คาว	ระคาว	"อาการคันส้นทั้งตัว"
	ทอค	ระทอค	"ทอค, ทิ้งตัว"
	แบบ	ระแบบ (กลอน)	"แบบ"
	ขอ	ระขอ	"ทอ, ถอย, ถั่ว"
	ยั้ง	ระยั้ง (กลอน)	"ยั้ง, อยุ่, ยั้ง"
	ยั้ง	ระยั้ง (กลอน)	"หยุด, ยั้ง"

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำมูลฐานหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง</u>	
	ยัก	ระยัก (กลอน)	"ยัก"
	ยับ "แสงแวบ ๆ"	ระยับ	"ยับวาบ"
	ยาน	ระยาน	"ยาน, หอยลง"
	ลัก	ระลัก	"ลัก"
	หวาง	ระหวาง	"ส่วนกลาง"
	แหก	ระแหก (กลอน)	"แตกแยก"
	โหย	ระโหย	"อ่อนใจ, เพลียใจ"
(26) / รัง- /	แรก	รังแรก	"แรกตั้ง, แรกเริ่ม"
	สรרך	รังสรרך	"สร้าง, ตั้ง"
(27) / รำ- /	ยอย	รำยอย	"หอยยอย"
(28) / ละ- /	กล	ละกล (กลอน)	"กล, เหมือน"
	คึก	ละคึก (โບ)	"รีบ, เร่ง"
	วาค	ละวาค	"วาค, คลายเขียน"
	หลัก	ละหลัก	"หลัก ๆ, เร็ว ๆ"
	อาย	ละอาย	"อายใจ, กระจก, ขวยเขิน"
(29) / ลำ- /	เข็ญ	ลำเข็ญ	"ลำมาก, ยากแค้น"
	เคื่อง	ลำเคื่อง	"เคื่องแค้น"
	เพ็ญ	ลำเพ็ญ	"ตรงเหมาะสม"
	เพา	ลำเพา	"โถมงาม"
	เอียง	ลำเอียง	"ไม่วางตัวเป็นกลาง"
(30) / สะ- /	พรั้ง	สะพรั้ง	"พรั้ม, ไสว"
	พรับ	สะพรับ	"พรั้ม, หนัก"
	เอว	สะเอว	"เอว"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง
(31) /สำ-/	รวม	สำรวม "รวม, ปนกัน"
	รอง	สำรอง "เตรียมไว้เพื่อเหลือเผื่อขาด"
	เรียง	สำเรียง "เรียงเรียง"
(32) /ทะ-/	แรก	ทะแรก "ครั้งแรก"
	เริ่ม	ทะเริ่ม "เริ่มต้น"
(33) /อะ-/	นั้น	อะนั้น "สิ่งนั้น, อันนั้น"
	นี้	อะนี้ "สิ่งนี้, อันนี้"
	ไร	อะไร "สิ่งไร, ไหน"
(34) /อ่า-/	ลา	อ่าลา "ลา, ขอลาไป"
(35) /อิ-/	ฉัน	อิฉัน "ดิฉัน"
	สตรี	อิสตรี "หญิง"
(36) /อี-/	กอย	อีกอย "ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
	กา	อีกา "ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
	แกง	อีแกง "ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
	โก่ง	อีโก่ง "ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
	ชุก	อีชุก "ชื่อปลาชนิดหนึ่ง"
	เพา	อีเพา "ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
	รม	อีรม "ชื่อหอยชนิดหนึ่ง"
	ลุ่ม	อีลุ่ม "ชื่อนกชนิดหนึ่ง"
	เห็น	อีเห็น "ชื่อสัตว์สี่เท้าจำพวกขมด"
	แอน	อีแอน "ชื่อนกจำพวกหนึ่ง"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผานหน่วยหน้าศัพท์ไม่ซ้ำเสียง
(37) /ออก-/ (โ)บ)	ไท้	ออกไท้ "ผู้เป็นใหญ่"
	ขุน	ออกขุน "บรรดาศักดิ์รองหลวงลงมา"
	หลวง	ออกหลวง "บรรดาศักดิ์รองพระลงมา"
	พระ	ออกพระ "บรรดาศักดิ์รองพระยาลงมา"
(38) /อัญ-/	เชิญ	อัญเชิญ "เชิญด้วยความนับถือ"

ค. คำผานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวเปลี่ยนเสียงสระ คือ คำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานกับหน่วยหน้าศัพท์ที่มีเสียงสระที่เกิดในระดับเดียวกันกับเสียงสระในหน่วยคำมูลฐาน หรือมีเสียงสระที่มีที่เกิดต่างระดับกับเสียงสระในหน่วยคำมูลฐาน หน่วยหน้าศัพท์ชนิดนี้จะไม่มีความหมายประจำค่า คำผานชนิดนี้เกิดขึ้นตามหลักการผลักดันของเสียง (Dissimilation) ฉะนั้นหน่วยหน้าศัพท์จะมีเสียงพยัญชนะเป็นเสียงเดียวกับเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้จะแบ่งเป็นชนิดย่อยได้ 2 พวก ดังนี้

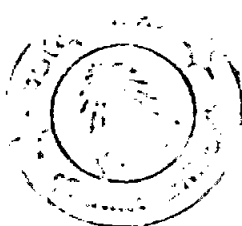
1. คำผานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวเปลี่ยนเสียงสระเป็นสระระดับเดียวกับหน่วยหน้าศัพท์ชนิดนี้จะมี 3 พวก คือ

1.1 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ /อิ/ หรือ /อี/ หน่วยหน้าศัพท์จะประสมกับสระ /อุ/ หรือ /อู/

ตัวอย่าง

หน่วยคำมูลฐาน	คำผานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว
กริม	กรุ่มกริม
จิบ	จุ่มจิบ
จ	จุ่มจ

1.2 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ /เอะ/ หรือ /เอ/ หน่วย
หน้าศัพท์จะประสมกับสระ /โอะ/ หรือ /โอ/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>		<u>คำส่านหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>
เซ		โซเซ
เอน		โอนเอน
เกก		โกกเกก
เย		โยเย
เงก		โงกเงก

1.3 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ /แอะ/ หรือ /แอ/ หน่วย
หน้าศัพท์จะประสมกับสระ /เออะ/ หรือ /ออ/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>		<u>คำส่านหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>
แจ		จ้อแจ
แง		งอแง
แกลม		กลอมแกลม

2. คำส่านหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวเปลี่ยนเสียงสระระดับกัน
หมายถึงคำส่านที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานผสมเข้ากับหน่วยหน้าศัพท์ที่ประสม
กับสระที่มีเกิดต่างระดับกัน หน่วยหน้าศัพท์ชนิดนี้จะมีอยู่ 3 พวก คือ

2.1 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ /อะ/ หรือ /อา/ หน่วย
หน้าศัพท์จะเปลี่ยนไปประสมกับสระ /อิ/ หรือ /เอะ/ หรือ /แอ/
ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>		<u>คำส่านหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>
ซัง		ซิงซัง
หงาง		هنگหงาง
พราย		แพรงพราย

2.2 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ /อะ/ หรือ /อา/ หน่วยหน้าศัพท์จะเปลี่ยนไปประสมกับสระ /เออะ/ หรือ /เออ/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>
วาง	เว็กราง
หะ	เหอะหะ
กรัง	เกรอะกรัง

2.3 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ /อะ/ หรือ /อา/ หน่วยหน้าศัพท์จะเปลี่ยนไปประสมกับสระ /อุ/ หรือ /โอะ/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>
ปะ	ปุปะ
ฉาย	จุยฉาย
กราย	กรุยกราย
คัง	โคงคัง

3) คำผานหน่วยหน้าศัพท์หลายพยางค์ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ที่มีรูปเป็นหน่วยคำ 2 หรือ 3 พยางค์ ที่ไม่มีความหมายประจำคำผานกับหน่วยคำมูลฐาน คำผานหน้าศัพท์ดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ชนิดย่อยตามลักษณะของหน่วยหน้าศัพท์ คือ

ก. คำผานหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์ไม่ซ้ำเสียง คือ คำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ 2 พยางค์ ที่มีเสียงพยัญชนะแตกต่างกันกับเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานจำนวน 2 หน่วยคำ ผานกับหน่วยคำมูลฐาน ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์</u>
(1) /จร-/, /จระ-/	ลวง	จรลวง "ลวงไป, ลับไป"
	แกว	จรแกว "แกว"
	คัง	จรคัง "คัง"
	คลาย	จรคลาย "คลาย, กล้าคลาย"
	คลุ่ม	จรคลุ่ม "คลุ่ม, มีคีม"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์
/จระ-/	ขาว	จระขาว "ชื่อสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง"
	เข้	จระเข้ "ชื่อสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง"
	เข็บ	จระเข็บ "ชื่อสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง"
(2) /ขร-/, /ขระ-/	วาง	ขรวาง ⁷ "วาง ๆ"
	แรง	ขรแรง "แรง ๆ"
	คัก	ขระคัก "คัก"
	คิ่น	ขระคิ่น "คิ่น"
	บอบ	ขระบอบ "บอบขำ, เมื่อยล้า"
	เมียง	ขระเมียง "เมียง, มองดู"
	ลอง	ขระลอง "ลอง, สำรoar"
	ลัค	ขระลัค "ทางลัค"
	ล่ำ	ขระล่ำ "ล่ำ"
	อับ	ขระอับ "อับ, มีคิ้ว"
	อาบ	ขระอาบ "อาบ, ซิลอม, ซึมซาบ"

ข. คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์เสริมสร้อย คือ คำผสมที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ 2 พยางค์ ที่มีเสียงพยัญชนะซ้ำกับเสียงพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยคำมูลฐานทั้ง 2 พยางค์ ลักษณะนี้จะเกิดกับคำผสมที่มีหน่วยคำมูลฐานเป็นหน่วยคำ

⁷ คำผสมคำนี้ปรากฏในลิลิตโองการแช่งน้ำ "แผงขาวยินเยี่ยขรวาง"

2 พยางค์โดยทั่วไป คำพยางค์ชนิดนี้ปรากฏในบทความของ ดร. กาญจนา นาคสกุล⁸ที่เรียกว่าเป็นคำขยายคู่ที่ว่า

คำขยายคู่แบบที่ 5 $B_1 B_2 \longrightarrow B_1^* O B_1 B_2$

วิธีการขยายคำขยายคู่แบบนี้เป็นวิธีที่ยัง "เป็น" อยู่ หมายความว่า คำในภาษาใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นคำ 2 จังหวะ ก็สามารถจะนำมาขยายเข้าแบบนี้ได้ ทั้งนี้ ส่วนเติมของคำขยายจะปรากฏข้างหน้าของคำตั้ง ซึ่งจะเป็นเพียงคำ 2 พยางค์ คำประสม โครงสร้างทางไวยากรณ์ หรือคำแบบเสริมสร้อยแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ ไม่มีขอบเขตจำกัด คำในตำแหน่งที่หนึ่งของส่วนเติมจะซ้ำกับคำต้นหรือพยางค์ต้นของคำตั้ง คำในตำแหน่งที่สองของส่วนเติมซึ่งแทนด้วย O^* จะมีสระและตัวสะกดคงที่เป็นสระ /โอะ/ ตัวสะกด /ง/ ส่วนพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์จะซ้ำกับพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ของคำท้ายหรือพยางค์ท้ายของคำตั้ง

ในตัวอย่างต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นในส่วนเติม

ตัวอย่าง

อาหารอาหาร

ใจคงใจดี

นักเรียนนักเรียน

เครื่องบงเครื่องบิน

กินชงกินชาว

คิคงคิกเงิน

ฯลฯ

⁸ ดร. กาญจนา นาคสกุล "แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร" อักษรสาร (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 1-24.

ข้อสังเกต คำขยายคุณแบบนี้ไม่ใช่แบบตายตัว คำที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างบนนี้ ถ้าต้องการจะเสริมสร้อยให้เป็นแบบอื่นก็ได้ และแบบที่เป็นไถ่ง่ายที่สุดก็คือแบบคำซ้ำที่แปลงแต่เสียงสระนั่นเอง เช่น

อาหาร - อาหารอาเหิร
 ใจดี - ใจดีใจเคอ
 นักเรียน - นักเรียนนักเรียน⁹
 ฯลฯ

ตัวอย่างคำผานหน้าศัพท์สองพยางค์เสริมสร้อย และคำที่ขีดเส้นใต้คือหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์เสริมสร้อย

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์เสริมสร้อย</u>
อาหาร	<u>อาหง</u> อาหาร
อาจารย์	<u>อาจง</u> อาจารย์
นักเรียน	<u>นักเรียน</u> นักเรียน
ผักชี	<u>ผักชง</u> ผักชี
ชานา	<u>ชานง</u> ชานา
ละคร	<u>ละครง</u> ละคร
ความรู้	<u>ความรู้ง</u> ความรู้

ถ้าหน่วยคำมูลฐานเป็นหน่วยคำ 2 พยางค์ที่พยางค์สุดท้ายประสมด้วยสระเสียงสั้น ทั้งชนิดที่มีพยัญชนะสะกดและไม่มี เสียงหน่วยผานพยางค์ 2 อาจจะมีประสมด้วยสระ /โอะ/ มีตัวสะกด เป็น /ก/ ได้ เช่น

⁹ ดูตัวอย่างและคำอธิบายเรื่อง คำผานท้ายศัพท์ 2 พยางค์เพิ่มเติมหน้า 78.

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำส่านหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์เสริมสร้อย</u>
กะที	<u>กะทกกะที</u>
มะลิ	<u>มะลกมะลิ</u>
กะทะ	<u>กะทกกะทะ</u>
มะระ	<u>มะรกมะระ</u>
ชีวิค	<u>ชีวกชีวิค</u>
สนิท	<u>สะหนกสนิท</u>
พิชิต	<u>พิชกพิชิต</u>

ค. คำส่านหน่วยหน้าศัพท์มากพยางค์เสริมสร้อย¹⁰ คือคำส่านที่มี 3 พยางค์
 ไม่มีความหมายประจำที่มีเสียงพยัญชนะต้น และเสียงวรรณยุกต์ซ้ำกับเสียงพยัญชนะต้น และ
 เสียงวรรณยุกต์ของหน่วยคำมูลฐาน มีลักษณะคล้ายกับคำส่านหน้าศัพท์ 2 พยางค์ซ้ำเสียง
 กล่าวคือมีพยางค์แรกและพยางค์ที่สอง ซ้ำกับพยางค์ที่ 1 และ 2 ของหน่วยคำมูลฐานและ
 มีพยางค์ที่ 3 ประสมด้วยสระ /โอะ/ มีตัวสะกด /ง/ หรือ /ก/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำส่านหน่วยหน้าศัพท์สามพยางค์เสริมสร้อย</u>
สวัสดี	<u>สะหวัดคงสวัสดี</u>
ทฤษฎี	<u>ทริคสะคงทฤษฎี</u>
พิสมัย	<u>พิคสะหมงพิสมัย</u>
พิสคาร	<u>พิคสะคงพิสคาร</u>
ราษฎร	<u>รากสะคงราษฎร</u>
สังกะวาค	<u>สังกะวกสังกะวาค</u>
พิศวาส	<u>พิคสะหวกพิศวาส</u>

¹⁰ ดูตัวอย่างและคำอธิบายเรื่อง คำส่านหน่วยหน้าศัพท์มากพยางค์

3.1.1.2 คำผานหน่วยอุปสรรค คือคำผานที่เกิดจากการลงหน่วยอุปสรรคในคำผานที่มี 2 พยางค์ หน่วยอุปสรรคนี้จะมีลักษณะเป็นหน่วยคำที่มี 1 หรือ 2 พยางค์ที่ไม่มีความหมายประจำคำ หน่วยอุปสรรคจะมีรูปเหมือนกัน ตัวแรกจะปรากฏหน้าพยางค์แรก อีกตัวหนึ่งจะปรากฏหน้าพยางค์ที่ 2 ของหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้อาจจะมี 4 หรือ 6 พยางค์ และเสียงของคำจะสละสลวยยิ่งขึ้น มีที่ใช้อยู่ทั้งในภาษาพูดและภาษากรีกวินพนธ์ หน่วยผานชนิดหน่วยอุปสรรคนี้เท่าที่รวบรวมได้มีจำนวน 19 หน่วยคำ แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

1) คำผานหน่วยอุปสรรคพยางค์เดียว คือคำผานที่มีหน่วยคำมูลฐานเป็นหน่วยคำ 2 พยางค์ หน่วยอุปสรรคเป็นคำพยางค์เดียวปรากฏหน้าพยางค์ทั้ง 2 ของคำ 2 พยางค์นี้ คำผานจะมีรูปเป็นคำ 4 พยางค์ หน่วยอุปสรรคจะปรากฏในตำแหน่งที่ 1 (พยางค์ที่ 1) และตำแหน่งที่ 3 (พยางค์ที่ 3) ของคำผาน หน่วยคำผานชนิดนี้มี 17 หน่วยคำ คือ

ตัวอย่าง

<u>หน่วยอุปสรรค</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยอุปสรรค</u>
(1) /กระ...กระ/, /กะ...กะ/	ชคชอย มิกเมียน จุมจิม ยัมยอง	กระชคกระชอย กระมิกกระเมียน กระจุมกระจิม กระยัมกระยอง
	ชบชิบ โชเช	กะชบกะชิบ กะโชกะเช
	คกกิก กุงกิง	กะคกกกะกิก กะกุงกะกิง
	กุกกิบ	กะกุกกะกิบ
		"ทำชคชอย" "ทำอาการซ่อนนอย" "เสียงเล็กนอย นาเอ็นดู" "ทำอาการดีใจ หรืออิมใจ" "พูดกันเบา ๆ" "โช ๆ เช ๆ" "ไหวไปมา" "ทำท่าทางทิ้งเนื้อ ทิ้งตัว" "เคลื่อนไหวนอย ๆ"

หน่วยอุปสรรค	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยอุปสรรค	
(2) /ชะ...ชะ/ หรือ /คะ...คะ/	ชุกชุก มอมแมม มอมแมม	ชุกชุก ชะมอมชะแมม คะมอมคะแมม	"กระตุกกระตึก" "มอมแมมมาก" "มอมแมมมาก"
(3) /ค...ค/	แรงเร็ว เร็ว	แครงเคี้ยว (โบ, กลอน) ครีครอ (โบ, กลอน)	"แรงเร็ว" "เร็ว"
(4) /จะ...จะ/	กรี้กราก	จะกรี้จะกราก	"ทำอาการเกรี้ยวกราก"
(5) /ชะ...ชะ/	ชั่วร้าย	ชะชั่วร้าย	"เชื่อว่า"
(6) /ตะ...ตะ/	กุกกัก ปุมป่า ปัดป้อง	ตะกุกตะกัก ตะปุมตะป่า ตะปัดตะป้อง	"คิดซัด, ไม่เรียบร้อย" "ขรุขระ" "แสนงอน, สะบัด-สะบิง"
(7) /ตุ...ตุ/	ปัดป้อง ปัดเป่า	ตุปัดตุป้อง ตุปัดตุเป่า	"แสนงอน" "เดินเฉไปเฉมา"
(8) /ประ...ประ/ หรือ /ปะ...ปะ/	จ้อแจ้ จิ้มจ้อง จิ้มแจ้ เล้าโลม โลเล เหลาะแหละ	ประจ้อประแจ้ ประจิ้มประจ้อง ประจิ้มประแจ้ ประเล้าประโลม ปะโลปะเล ปะเหลาะ- ปะแหละ	"จ้อเลาะ" "หยิบหยัง, คักจิริท" "แส่กงกริยาเสนอหน้า อย่างแจ้" "ปลอบ, เอาใจ" "ขอมตกลงให้เสร็จ ไปที" "ทำให้เขารักและ สนิทชิดชอบ"

หน่วยอุปสรรค	หน่วยคำมูลฐาน	คำอ่านหน่วยอุปสรรค	
(9) /พะ...พะ/	รุงรัง	พะรุงพะรัง	"รุงรัง"
(10) /มอ...มอ/	ลอกแลก	มอลอกมอลอก	"เปื้อนเปราะ เลอะเทอะ"
(11) /มี...มี/	คิร้าย	มิดีมีร้าย	"บางที่จะ, ชะรอยจะ"
(12) /ละ...ละ/	ลนลาน ซักซิ่น เลาะล่อง	ละลนละลน ละซักละซิ่น ละเลาะละล่อง	"ลนลาน" "ซักซิ่น, หาวหาญ" "บรรลุดึงฝั่ง"
(13) /ลำ...ลำ/	เลาะล่อง	ลำเลาะลำล่อง	"บรรลุดึงฝั่ง"
(14) /สม...สม/	บุกบัน "ฝ่าโดยไม่ถอย"	สมบุกสมบัน ¹⁰	"ทำอย่างไม่คิด- ถึงตัว"
(15) /สำ...สำ/	บุกบัน	สำบุกสำบัน	"ทำอย่างไม่คิด- ถึงตัว"
(16) /สุ...สุ/	รุกราย	สุรุกราย	"จับจ่ายโดยไม่ระวัง ความสิ้นเปลือง"
(17) /อี...อี/	เก้กัง หนองแหง โหนเหน่ ไอ้เอ้	อีเก้กัง อีหนองอีแหง อีโหนอีเหน่ อีไอ้เอ้	"เกะกะ, เก้กัง" "เสียงแปร่งไม่ชัด" "รู้งราว, ข ขอความ" "เฉื่อยชา, ช้า"

¹⁰ เป็นคำอ่านชนิดเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยคำมูลฐานจากวรรณยุกต์เอก เป็นวรรณยุกต์สามัญ

2) คำผานหน่วยอุปสรรคคู่สองพยางค์ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยอุปสรรคคู่สองพยางค์ และหน่วยคำมูลฐานที่เป็นคำสองพยางค์ อุปสรรคคู่เป็นคำสองพยางค์ ปรากฏหน้าพยางค์ทั้ง 2 ของคำ 2 พยางค์ ทำให้เกิดเป็นคำผานที่มี 6 พยางค์ หน่วยอุปสรรคคู่จะปรากฏในตำแหน่งที่ 1 (พยางค์ที่ 1 และ 2) และตำแหน่งที่ 3 (พยางค์ที่ 4 และ 5) ของคำผาน หน่วยคำผานหน้าศัพท์แม่แบบมี 2 หน่วยคำ คือ

ตัวอย่าง

หน่วยอุปสรรคคู่	หน่วยคำมูลฐาน	คำผานหน่วยอุปสรรคคู่
(1) /จระ...จระ/	คลิบคล้าย	จระคลิบจระคล้าย "ราง ๆ, เห็นไม่ถนัด"
(2) /ทร...ทร/	สองสุ่ม	ทรสองทรสุ่ม ¹¹ "ประชุมกัน"

(กลอน)

3.1.1.3 คำผานหน่วยกลางศัพท์ คือคำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยกลางศัพท์ที่มีรูปลักษณะเป็นพยัญชนะเสียงเดียว หรือหน่วยผานกลางศัพท์ที่มีพยางค์เดียว ทั้งหน่วยผานที่เป็นพยัญชนะเสียงเดียวและหน่วยผานพยางค์เดียว ต่างไม่มีความหมายประจำคำ เมื่อนำมาผานกับหน่วยคำมูลฐานที่เป็นหน่วยคำพยางค์เดียวหรือสองพยางค์ซึ่งมีพยัญชนะต้น เป็นพยัญชนะเสียงเดียวหรือพยัญชนะควบกล้ำ จะเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานในคำผานที่สร้างขึ้นบางคำ ตามลักษณะบังคับทางเสียง คำผานชนิดนี้จะมีทั้งที่เพิ่มพยางค์ของหน่วยคำมูลฐาน หรือที่คงพยางค์ของหน่วยคำมูลฐานไว้ตามเดิม คำผานดังกล่าวสร้างขึ้นทั้งเพื่อใช้ในภาษากวีนิพนธ์และในภาษาพูดทั่วไป คำผานชนิดนี้แบ่งตามรูปลักษณะของหน่วยผานกลางศัพท์ได้ 2 ชนิด คือ

¹¹ เป็นคำผานที่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ที่พยางค์แรกของหน่วยคำมูลฐานจากวรรณยุกต์โทเป็นวรรณยุกต์จัตวา

1) คำผานหน่วยกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลัง คือคำผานที่เกิดจากหน่วยกลางศัพท์ที่มีลักษณะเป็นเสียง 2 เสียง เสียงแรกเป็นเสียงสระ /ะ/ และเสียงที่ 2 เป็นเสียงพยัญชนะ ผานกับหน่วยคำมูลฐาน ในการผานหน่วยคำทั้ง 2 ดังกล่าว หน่วยกลางศัพท์หน่วยแรกที่เป็นเสียงสระ /ะ/ จะประสมกับเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานและหน่วยกลางศัพท์หน่วยที่ 2 ที่เป็นพยัญชนะจะปรากฏเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่ 2 ในคำผานและประสมกับเสียงสระของหน่วยคำมูลฐานไว้ ในกรณีที่หน่วยคำมูลฐานมีพยัญชนะสะกด พยัญชนะสะกดนั้นก็คงเป็นพยัญชนะสะกดของพยางค์หลังในคำผานนั้นด้วย ดังนั้นคำผานชนิดนี้จะมีทั้งที่เป็นคำ 2 พยางค์ และ 1 พยางค์ ถ้าเป็นคำ 2 พยางค์ พยางค์ต้นประกอบด้วยพยัญชนะต้นและสระ /ะ/ ไม่มีตัวสะกด และเป็นพยางค์ที่ไม่ลงหนัก (Unstressed) พยางค์ที่สองจะประกอบด้วยพยัญชนะต้น ซึ่งได้จากหน่วยผานประสมกับสระหรือสระและตัวสะกดของหน่วยคำมูลฐานนั้น ถ้าคำผานเป็นคำ 3 พยางค์ พยางค์แรกของคำผานจะเหมือนกับพยางค์แรกของหน่วยคำมูลฐาน ส่วนพยางค์ที่ 2 และ 3 จะแปรเปลี่ยนไปทำนองเดียวกับพยางค์ที่ 1 และ 2 ของคำผานที่มี 2 พยางค์ คำผานประเภทนี้แบ่งเป็น 2 ชนิด ตามจำนวนพยางค์ที่เพิ่มขึ้นในคำผาน ดังนี้

ก. คำผานกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลังพยางค์เดียว คือคำผานที่เกิดจากหน่วยกลางศัพท์ที่เป็นเสียง 2 เสียง จำนวน 8 หน่วยคำ ผานกับหน่วยคำมูลฐานและจะเพิ่มพยางค์ในหน่วยคำมูลฐาน ทำให้คำผานมี 2 พยางค์ หรือ 3 พยางค์ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยกลางศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลัง</u>	
(1) /-ะร-/	จค	จรค	"จ่อให้ถึง"
	จาว	จรว (กลอน)	"คอกไม้"
	จิต	จริต (กลอน)	"ใจ"

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำย่อก	คำย่อกหน่วยกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลัง
(2) /-ะล-/	แหลม	แหลม	"แหลมชอย, งคงาม"
	เมื่อย	เมื่อย (กลอน)	"อาการเพื่อยของ กลอนเนื่อ"
	แมง	แมลง	"สัตว์เล็กไม่มีกระดูก สันหลัง"
(3) /-ะว-/	สวย	สสวย	"งามน่าพึงใจ"
	ชัก	ชวัก	"ชุกฉาก, เหนี่ยว"
	สาง	สว่าง	"ดี"
(4) /-ะม-/	ตัก	ตวัก (ปาก)	"เครื่องใช้ตักข้าวและ แกง"
	ชิง	ขมิง	"ชิงตา"
	ชอย	ขมอย	"หลบตาเอียงอาย"
(5) /-ะย-/	โลก	ละโมบ ¹²	"มักได้, มักกิน"
	ชค "กระเถิบ, ถคถอย"	ชยค	"ถค, ถอย"
	ชัน "ทำให้ตั้ง, แข็งแรง"	ชยัน	"หมั่น, แข็งแรง"
	ไช "แสดง, บอก"	ชยาย	"แสดง, บอก"
	ชบ "ฟูบลง"	ชยบ	"ชบลง, ฟูบลง"

¹² เป็นคำย่อกที่เปลี่ยนรูปเขียนของพยัญชนะสะกด และเพิ่มวิสรรชนีย์ให้
ประสมกับพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานแล้วเปลี่ยนรูปสระ /โอ/ ให้ประสมกับเสียง-
พยัญชนะที่เป็นหน่วยกลางศัพท์

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลัง	
(6) /-ะง-/	ผก	ผงก "ยกขึ้น, กระจกขึ้น"	
	ผาค	ผงาค "สง่า, เก่ง, ผาคโผน"	
	เสียม	เส้งียม "เรียบรอย, ระมัดระวัง"	
	ฉาย	ฉงาย "ไกล, หวง"	
(7) /-ะน-/	ชัค	ชนัค "หมู, ชัน, แถว, แนว"	
	ชาน	ชนาน "เรียก"	
	ชัค	ชนัค "อย่าง, แฉก"	
	พัค	พนัค "เครื่องสำหรับปักพิง"	
	เกย "หนูน"	เชนย "หมอน"	
	กง "ทำให้โค้ง"	ชนง "คิ้ว"	
	บวก	ฉนวก "บวกเขา, ผสมเขา"	
	บวช	ฉนวช "บวช"	
	ปัก "แน่นทึบ"	ฉนัค "ตึกให้แน่น, อัดให้แน่น"	
	สุข	สนุค "สุข"	
	(8) /-ะบ-/	ชัค	ฉนัค "ชัค"
		เลง	เลบง "แดง, ประพันธ์"
		เรียบ	ระเบียบ "แบบแผน, ความเรียบร้อย"
โลม		ละโบม "ลูปคล่า, เคลาคลิ่ง"	
ราญ		ระบาย "รบ, สุ่ม"	

ข. คำผสมหน่วยกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลังสองพยางค์ คือคำผสมหน่วยกลางศัพท์ที่มีลักษณะเป็นเสียง 2 เสียง คือ เสียง /-ะร-/ ซึ่งเมื่อผสมกับหน่วยคำมูลฐานแล้วเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์ท้ายของคำผสมไม่อาจรวมกับเสียงสระของหน่วยคำมูลฐานได้เหมือนคำผสมในข้อ ก. จึงต้องเพิ่มเสียง /อ/ ขึ้นอีก 1 เสียง เพื่อเชื่อมเสียงพยางค์หลังให้ออกเสียงสะดวกยิ่งขึ้น ฉะนั้น คำผสมประเภทนี้จึงมีพยางค์เพิ่มขึ้นจากพยางค์ในหน่วยคำมูลฐาน 2 พยางค์ ดังตัวอย่าง

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยกลางศัพท์เพิ่มพยางค์หลัง- สองพยางค์
(1) /-ะร-/	ชัด	ชรชัด (กลอน) "ชัด"
	ชอบ	ชรชอบ (กลอน) "ชอบ"
	ฉำ "ชุมชื้น"	ชรฉำ "ชุมชื้น"
	ช้อ "เย็นเยือก, ชื่น"	ชรช้อ "ชุมชื้น, มีคครึม"
	ชุ่ม "เปียก, ชื่น"	ชรชุ่ม (กลอน) "ชุ่ม, มีคคลุ่ม"

2) คำผสมหน่วยกลางศัพท์เชื่อมพยางค์แรก คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานผสมกับหน่วยกลางศัพท์ที่มีรูปลักษณะเป็นเสียง ซึ่งไม่มีความหมายประจำคำ หน่วยกลางศัพท์ชุดนี้จะไปประสมกับพยัญชนะต้นในพยางค์แรกของหน่วยคำมูลฐาน ทำให้ต้องเปลี่ยนเสียงสระที่ประสมอยู่กับพยัญชนะนั้นไปตามเสียงสระของหน่วยกลางศัพท์ การผสมคำในลักษณะนี้จะไม่เพิ่มพยางค์ของหน่วยคำมูลฐาน แต่ทำให้เสียงพยางค์คนของหน่วยคำมูลฐานแปรเปลี่ยนไป หน่วยกลางศัพท์ชนิดนี้มีเพียง 5 หน่วย ดังตัวอย่าง

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยกลางศัพท์เชื่อมพยางค์แรก
(1) /-ม-/	จรัส	จ่ารัส "แจ่มแจ้ง"
	จรรยา	จ่ารรยา "รุ่งเรือง, งาม"
	คะนึ่ง	ค่านึ่ง "คึกคัก"
	เจริญ	จ่าเจริญ "เจริญ, งอกงาม"
	เจริญง	จ่าเจริญง "ขับลำ, ร้องเพลง"
(2) /-ำ-/	กรู	ก่ารู "รวมหมู่กันเข้ามา"
	กรอ	ก่ากรอ (ม คำหลวง นครกัณฑ์) "เชิญใจ"
	ทรู	ค่ารู "งาม"

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำย่อบนหน่วยกลางศัพท์	คำย่อบนหน่วยกลางศัพท์ เชื่อมพยางค์แรก
(3) /-ง-/ ¹³	เจว็ด	จั้งเว็จ	"รูปเทพารักษ์ในศาล- พระภูมิ"
	เมอญ	บั้งเมอญ	"เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว"
	ถวาย	คั้งวาย (กลอน)	"ให้, กราย"
	มกร (ป๋, ส)	มั้งกร	"ชื่อดาวราศีที่ 10"
	เสวย "กิน, เสพ"	ลั้งเวย	"บวงสรวง, เซนสรวง"
(4) /-น-/ ¹³	ระทค	รันทค	"สลค, เศร้าใจ"
	ระทวย	รันทวย (กลอน)	"อ่อนช้อย, อ่อนใจ"
	ระแทะ	รันแทะ (กลอน)	"เกวียนขนาดเล็กลักษณะหนึ่ง"
	กระลิ่ง	กรรลิ่ง (กลอน)	"จับ, ถือ"
	กระห่าย	กรรห่าย (โบ, กลอน)	"คอแหงควยอยากดื่ม"
	กระเอา	กรรเอา (โบ, กลอน)	"กลมกล่อม"
(5) /-ษ-/ ¹³	ราตรี	ราชตรี	"ราตรี"

3.1.1.4 คำย่อบนหน่วยท้ายศัพท์ คือคำย่อบนหน่วยคำมูลฐาน
มาผสานกับหน่วยท้ายศัพท์ 3 พวก คือ หน่วยท้ายศัพท์ที่เป็นสระเสียงเดียวทั้งชนิดที่มีตัวสะกด
และไม่มีตัวสะกด หน่วยท้ายศัพท์ที่มีลักษณะเป็นหน่วยคำพยางค์เดียว และหน่วยท้ายศัพท์

¹³ เป็นหน่วยกลางศัพท์ที่เมื่อผสานกับหน่วยคำมูลฐาน จะเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น
ของหน่วยคำมูลฐานบางคำ จากเสียงไม่ก้อง-หนัก เป็นเสียง ก้อง-เบา หรือจากเสียง
ไม่ก้อง-หนัก เป็นเสียงไม่ก้อง-เบา

2 พยางค์ หน่วยผสมแต่ละชนิดนี้จะไม่มีความหมายประจำคำ คำผสมที่เกิดขึ้นจะมีทั้งชนิดที่เพิ่มพยางค์และคงพยางค์ของหน่วยคำมูลฐาน คำผสมชนิดนี้แบ่งตามรูปลักษณะของหน่วยผสมท้ายศัพท์เป็น 3 ชนิด คือ

1) คำผสมหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว คือคำผสมที่เกิดจากการผสมหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยท้ายศัพท์เป็นสระเสียงเดียว ทั้งชนิดที่มีพยัญชนะสะกดและไม่มีพยัญชนะสะกด การผสมหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยท้ายศัพท์ชนิดนี้จะแบ่งได้เป็น 3 พวก ดังนี้

ก. คำผสมหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียวเพิ่มพยางค์ คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานที่มีพยัญชนะสะกด เมื่อนำหน่วยท้ายศัพท์มาผสม หน่วยผสมจะผสมกับพยัญชนะตัวสะกดของหน่วยคำมูลฐานนั้น หน่วยคำผสมชนิดนี้มีจำนวน 5 หน่วยคำ ดังตัวอย่างคำผสมต่อไปนี้

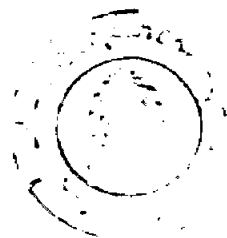
หน่วยท้ายศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว
(1) /-า/	กาย	กายา "ร่างกาย"
	โศก	โศกา "ร้องไห้ด้วยความเศร้า"
	ธาร	ธารา "น้ำ"
	โลก	โลกา "แผ่นดิน, หมู่มนุษย์"
	สุข	สุขา "ความสบาย"
(2) /-โ/	เอก	เอโก "เดียว, หนึ่ง"
	พาล	พาลโ "กล่าวหาความ"
	สุข	สุโข "มีความสุข"
	ชัย	ชโย "มีชัยชนะ"
(3) /-อิน/	ธาร	ธาริน "น้ำ"
	สุข	สุขิน "มีความสุข"
	กาย	กายิน "ร่างกาย"
	ราช	ราชิน "ผู้เป็นใหญ่"

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว</u>
(4) /-ิศ/	กาม นาค	กามิศ "ความใคร่, ความปรารถนา" นาคิศ "พญาช้าง, พญางู"
(5) /-เ-ศ/	กาม	กามาเศ "ความใคร่, ความปรารถนา"

ข. คำผสมท้ายศัพท์สระเสียงเดียวคงพยางค์ หมายถึงคำผสมที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป ซึ่งลงท้ายด้วยเสียงสระ เสียงสระนั้นอาจคงเดิมหรือยืดยาวขึ้นหรือเปลี่ยนเป็นเสียงอื่นก่อน ส่วนหน่วยผสมจะมีเสียงพยัญชนะเดี่ยวซึ่งจะทำหน้าที่เป็นเสียงสะกด คำผสมชนิดนี้จะคงพยางค์ของหน่วยคำมูลฐานไว้ตามเดิม หน่วยผสมชนิดนี้มี 7 หน่วยคำ ดังตัวอย่างคำผสมต่อไปนี้

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว</u>
(1) /-ะน/	ชีวา ราชา	ชีวัน "ชีวิตร" ราชัน "พระราชา"
(2) /-ิน/	ชีวา นร ภุมรา	ชีวิน (กลอน) "ชีวิตร" นริน (กลอน) "คน" ภุมริน (กลอน) "แมลงผึ้ง, แมลงภู่"
(3) /-าศ/	มรณะ นิร	มรนาศ (กลอน) "ความตาย, การตาย" นิราศ "ปราศจาก, จาก"
(4) /-ศ/	ลีลา	ลีลาศ "การเยื้องกราย"
(5) /-ิศ/	นรา โมรธา ชាយา	นริศ "คม" โมริศ (กลอน) "นกยูง" ชายิศ (กลอน) "เมื่อย"

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำอ่านหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว</u>	
(6) /-ศ/	ทุระ	ทุเรศ	"ลำบาก, นาสมเพช"
	เทว	เทเวศ (กลอน)	"เทวดา, ราชา"
	ชายา	ชายศ (กลอน)	"เมีย"
	ธนา	ธเนศ (กลอน)	"คนมั่งมี"
	วานรา	วานเรศ (กลอน)	"ลิง"
	มยุรา	มยุเรศ (กลอน)	"นกยูง"
(7) /-ง/	มรณา	มรณัง	"ตาย"
	ชีวา	ชีวัง	"มีชีวิต"
	สุขา	สุขัง	"มีความสุข"

ค. คำอ่านหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียวเชื่อมเสียงสระ หมายถึงคำอ่านที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานที่ลงท้ายด้วยเสียงสระ ผสานกับหน่วยท้ายศัพท์ที่มีลักษณะเป็นสระเสียงเดียวทั้งที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกด ในการอ่านคำนั้น เสียงสระท้ายหน่วยคำมูลฐานจะรวมกับเสียงสระของหน่วยท้ายศัพท์ตามวิธีสนธิ คำอ่านจะมีจำนวนพยางค์เท่ากับหน่วยคำมูลฐาน หน่วยท้ายศัพท์ชนิดนี้มี 3 หน่วยคำ ดังตัวอย่างการอ่านคำดังต่อไปนี้

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำอ่านหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว</u>	
(1) /-า/	ชีวะ	ชีวา	"ชีวิต"
	โอชะ	โอชา	"อรอย"
	ราชา	ราชา	"พระเจ้าแผ่นดิน"
(2) /-อิ/	โกคะ	โกคี	"ผู้บริโภคะ"
	ภุรี	ภุรี	"ความฉลาด, ปัญญา"
	ธารา	ธารี	"น้ำ"

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์สระเสียงเดียว</u>
(3) /-โ/	โทะสะ	โทะโสะ "ความโกรธ, ฉุนเฉียว"
	โมะทะ	โมะโทะ "โกรธ, หลง"
	เอกะ	เอโกะ "เคียว, หนึ่ง"

2) คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว คือคำผานที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานผานกับหน่วยท้ายศัพท์ที่เป็นหน่วยคำพยางค์เดียว ที่มีพยัญชนะซ้ำกับพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานและไม่มี ความหมายประจำคำ คำผานท้ายศัพท์พยางค์เดี่ยวนี้นี้จะมีรูปแตกต่างกันเป็น 2 แบบ ตามลักษณะของหน่วยท้ายศัพท์ คือ

ก. คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียวเปลี่ยนเสียงสระ คือคำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานกับหน่วยท้ายศัพท์ที่มีเสียงสระที่เกิดในระดับเดียวกับเสียงสระในหน่วยคำมูลฐาน หรือมีเสียงสระที่เกิดใกล้เคียงกับเสียงสระในหน่วยคำมูลฐาน และหน่วยท้ายศัพท์นั้นจะไม่มี ความหมายประจำคำ คำผานชนิดนี้เกิดขึ้นตามหลักการผดักกันของเสียง (Dissimilation) ฉะนั้นเสียงพยัญชนะของหน่วยท้ายศัพท์จะเป็นเสียงเดียวกับเสียงพยัญชนะต้นในหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้แบ่งเป็น 2 ชนิดย่อยตามลักษณะการผดักเสียง คือ

1. คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียวเปลี่ยนเสียงสระเป็นสระระดับเดียวกัน คือคำผานที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐาน ผานกับหน่วยท้ายศัพท์ที่มีเสียงสระที่เกิดระดับเดียวกันกับเสียงสระในหน่วยคำมูลฐานจะมี 3 ชุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมควยสระ /อุ/ หรือ /อู/ หน่วยท้ายศัพท์จะประสมควยสระ /อี/ หรือ /เอี/

ตัวอย่าง คำที่ขีดเส้นใต้คือหน่วยท้ายศัพท์

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
ยุง	ยุง <u>ยั้ง</u>
ยุ	ยุ <u>ย</u>
กุง	กุง <u>กั้ง</u>
อู	อู <u>อู</u>

1.2 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมด้วยสระ /โอะ/ หรือ /โอ/
หน่วยท้ายศัพท์จะประสมด้วยสระ /เอะ, เอ/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
โงก	โงก <u>เงก</u>
โยก	โยก <u>เยก</u>
โหวก	โหวก <u>เหวก</u>
โคลง	โคลง <u>เคลง</u>

1.3 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมด้วยสระ /เอาะ/ หรือ /ออ/
หน่วยท้ายศัพท์จะประสมด้วย สระ /แอะ/ หรือ /แอ/ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
ทอ	ทอ <u>แท</u>
บอบ	บอบ <u>แบบ</u>
ยอง	ยอง <u>แยง</u>
หลาย	หลาย <u>แฮล</u>
ออน	ออน <u>แอ</u>
มอม	มอม <u>แมม</u>
คลอง	คลอง <u>แคลว</u>

2. คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียวเปลี่ยนเสียงสระต่างระดับกัน
หมายถึงคำผานที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานผานกับหน่วยท้ายศัพท์ที่ประสมกับ
เสียงสระที่อยู่ต่างระดับ หรือต่างตำแหน่งที่เกิดของเสียงกับเสียงสระในหน่วย
คำมูลฐานมี 5 พวก ดังตัวอย่าง

2.1 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ กลาง-กลาง/เออะ/ หรือ
/เออ/ หน่วยท้ายศัพท์จะประสมกับสระ กลาง-ต่ำ /อะ/ หรือ /อา/ เช่น

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
เซอ	เซอ <u>ชา</u>
เหนอะ	เหนอะ <u>หนะ</u>
เคอ	เคอ <u>คา</u>
เงอะ	เงอะ <u>งะ</u>
เทอะ	เทอะ <u>หะ</u>

2.2 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมสระหน้า-กลางสูง คือ /เอะ/ หรือ
/เอ/ หน่วยคำประกอบท้ายศัพท์จะประสมกับสระ กลาง-ต่ำ /อะ/ หรือ
/อา/ เช่น

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
เครง	เครง <u>ครัก</u>
เควง	เควง <u>ควาง</u>
เละ	เละ <u>ละ</u>
เปง	เปง <u>ป่าง</u>

2.3 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระหลัง-กลางสูง คือ /โอะ/
หรือ /โอ/ หน่วยคำประกอบท้ายศัพท์จะประสมกับสระกลาง-ต่ำ คือ /อะ/
หรือ /อา/ เช่น

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
โครง	โครง <u>คร่าง</u>
โวย	โวย <u>ววย</u>
โครม	โครม <u>คราม</u>

2.4 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ หลัง-สูง คือ /อุ/ หรือ /อู/ หน่วยคำประกอบท้ายศัพท์จะประสมกับสระ กลาง-ต่ำ คือ /อะ/ หรือ /อา/ เช่น

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
ตม	ตม <u>ตาม</u>
ต	ต <u>ตะ</u>
ยง	ยง <u>ยาง</u>
ชฐ	ชฐ <u>ชา</u>

2.5 ถ้าหน่วยคำมูลฐานประสมกับสระ หน้า-สูง คือ /อิ/ หรือ /อี/ หน่วยคำประกอบท้ายศัพท์จะประสมกับสระ กลาง-ต่ำ คือ /อะ/ หรือ /อา/ เช่น

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว</u>
คิก	คิก <u>คัก</u>
ยิบ	ยิบ <u>ยับ</u>

ข. คำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียวเสริมสร้อย คือคำผานที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานที่เป็นหน่วยคำพยางค์เดียว ทั้งที่มีพยัญชนะสะกดหรือไม่มีก็ตาม ผานกับหน่วยคำประกอบท้ายศัพท์ที่แปรรูปไปจากหน่วยคำมูลฐานกล่าวคือ มีพยัญชนะต้นและพยัญชนะสะกดซ้ำกับหน่วยคำมูลฐาน แต่มีเสียงสระแตกต่างออกไป คำลักษณะนี้ ดร. กาญจนานาคสกุล¹⁴ ได้อธิบายไว้ในบทความเรื่อง แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมรตอนที่กล่าวถึงคำซ้ำชนิดที่ซ้ำเพียงบางส่วน (Partial Reduplication) ชนิด ค. ที่ว่า

¹⁴ ดร. กาญจนานาคสกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

พยัญชนะต้นกับตัวสะกดเหมือนกัน ต่างกันที่เสียงสระ (Chiming Reduplication) เฉพาะในภาษาไทย คำซ้ำลักษณะนี้ปรากฏเป็นแบบการสร้างคำที่รู้จักกันแพร่หลายมากจนเกือบเรียกว่า คำทุกคำในภาษาไทยสามารถจะให้เป็นคำซ้ำได้ด้วยวิธีการนี้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเราจะสามารถซ้ำคำทุกคำในประโยคใดพร้อมกัน ส่วนเติมที่นำมาซ้ำกับคำทั้งจะมีพยัญชนะและตัวสะกด (ถ้ามี) ซ้ำกับคำตั้ง ส่วนสระนั้นจะเป็นสระ -เอะ, -เอ, -ะ หรือ -แ- เท่านั้น ถ้าสระในคำตั้งเป็นสระ -เอะ สระในส่วนเติมจะเป็น -ะ ถ้าสระในคำตั้งเป็น -เอ สระในส่วนเติมจะเป็น -แ-, สระ -เอะ ในส่วนเติมจะเข้ากับสระเสียงสั้นของคำตั้งได้ทุกเสียง และสระ -เอ ในส่วนเติมก็จะเข้ากับสระเสียงยาวของคำตั้งได้ทุกเสียง เช่น เยอะเยะ, เงินเงิน เดิน-แดน แต่ กินกิน เล่นเล่น เบ้อเบ้อ ขาวขาว โตะโตะ สิบสิบ ผาหมผาหม เติม ฯลฯ

ตัวอย่างคำผานหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดี่ยวที่เปลี่ยนเสียงสระมีรูปต่าง ๆ ดังนี้

1. เปลี่ยนเสียงสระจาก /อะ, อา/ เป็น /แอะ, แอ/ เช่น ปะแปะ, ละและ,
และ /เออะ, เออ/ นาเนา, กาเกอ,
ลาเลอ
2. เปลี่ยนเสียงสระจาก /อิ, อี/ เป็น /แอะ, แอ/ เช่น กินกิน, หินเห็น,
และ /เออะ, เออ/ ผีเผอ, ชีเชอ, ถึถ่อ
3. เปลี่ยนเสียงสระจาก /อี, อือ/ เป็น /แอะ, แอ/ เช่น นิกนิก, คื้อคื้อ,
และ /เออะ, เออ/ มือเมอ, ลือเลอ
4. เปลี่ยนเสียงสระจาก /เอะ, แอ/ เป็น /แอะ, แอ/ เช่น เตะเตะ, ละและ
และ /เออะ, เออ/ เลขเล็ก, เมฆเม็ก
5. เปลี่ยนเสียงสระจาก /อุ, อู/ เป็น /แอะ, แอ/ เช่น ลูกเล็ก, ทุกขั้แท้ก
และ /เออะ, เออ/ ลูกเล็ก, ครูครูอ

6. เปลี่ยนเสียงสระจาก /เออะ, เออ/ เป็น /แอะ, แอ/ เช่น เงินแงั้น,
เมินแมน, เริมแรม, เทิมแหม,
เคิมแกม
7. เปลี่ยนเสียงสระจาก /แอะ, แอ/ เป็น /เออะ, เออ/ เช่น แะเปอะ,
แะเคอะ, แลแลอ, แลแลอ,
แมแมอ, แลแลอ
8. เปลี่ยนเสียงสระจาก /โอะ, โอ/ เป็น /เออะ, เออ/ เช่น โ๊ะเทอะ,
โ๊ะเปอะ, โอเทอ, โอเชอ,
โอแอ, รดเรอ
9. เปลี่ยนเสียงสระจาก /เออะ, เออ/ เป็น /เออะ, เออ/ เช่น ผอนเน,
มอญเน, ชอนเน, เมาะเมอะ,
เทาะเหอะ
10. เปลี่ยนเสียงสระผสมจาก /อุย, ออย, เป็น /เอย/ เช่น ใเย,
ใเย, ใเย, ใเย, ใเย,
ใเย, ใเย, ใเย, ใเย,
ใเย

3) คำสามหน่วยท้ายศัพท์สองพยางค์เสริมสร้อย คือคำสามที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานที่ผสานกับหน่วยท้ายศัพท์ที่เป็นหน่วยคำ 2 พยางค์ ซึ่งมีพยางค์แรกซ้ำกับพยางค์แรกของหน่วยคำมูลฐานและมีพยัญชนะซ้ำกับพยัญชนะต้น และพยัญชนะสะกด (ถ้ามี) พยางค์ 2 ของหน่วยคำมูลฐาน ลักษณะนี้คล้ายกับหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดี่ยวเปลี่ยนเสียงสระ หรือคำสามหน้าศัพท์ 2 พยางค์เสริมสร้อย หรือคำสาม 3 พยางค์เสริมสร้อย¹⁵ คำสามชนิดนี้จะเป็นคำ

¹⁵ ดูคำอธิบายและตัวอย่างเพิ่มเติมหน้า 55-59.

4 พยางค์ มีพยางค์ที่ 1 ซ้ำกับพยางค์ที่ 3 และพยางค์ที่ 2 และ 4 จะมีพยัญชนะต้นและพยัญชนะสะกดซ้ำกัน ส่วนเสียงสระของพยางค์ที่ 2 และ 4 จะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเกี่ยวกับคำसानท้ายศัพท์พยางค์เดียว เปลี่ยนเสียงสระทั้งไคกลาวมาแล้ว

ตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำसानหน่วยท้ายศัพท์สองพยางค์</u>
อาหาร	อาหาร <u>า</u> เห็น
สบาย	สบาย <u>า</u> สบาย
กระดาน	กระดาน <u>า</u> กระแดน
ลำบาก	ลำบาก <u>า</u> ลำบาก
สมุก	สมุก <u>า</u> สมึก
จุมก	จุมก <u>า</u> จะหมก

4) คำसानหน่วยท้ายศัพท์มากพยางค์ คือคำसानที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานที่มีมากกว่า 2 พยางค์ ผสมกับหน่วยท้ายศัพท์ที่มีจำนวนพยางค์เท่ากัน ทุกพยางค์จะมีรูปซ้ำกับพยางค์แรก ๆ ของหน่วยคำมูลฐาน เว้นแต่พยางค์สุดท้ายที่จะมีเสียงสระแปรเปลี่ยนไป ตามแบบคำसानหน่วยท้ายศัพท์ 2 พยางค์ โดยจะมีพยัญชนะซ้ำกับพยัญชนะต้นและพยัญชนะสะกด (ถ้ามี) ของหน่วยคำมูลฐาน ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำसानหน่วยท้ายศัพท์เสริมสร้อย</u>
ราชากร	ราชากร <u>า</u> ราชะเกิน
สกุคิ	สกุคิ <u>า</u> สกุเคอ
โฆษณา	โฆษณา <u>า</u> โคคสะเนอ
มหานัตติต	มหานัตติต <u>า</u> มหานัตติต
สวัสสิ	สวัสสิ <u>า</u> สหัสสิเคอ

3.1.2 คำผานหน่วยผานที่มีนัยแห่งความหมาย คือคำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยผานชนิดต่าง ๆ ที่ความหมายของหน่วยผานอาจจะไม่ปรากฏเป็นคำอธิบายเด่นชัด แต่เมื่อเทียบความหมายของหน่วยคำมูลฐานกับความหมายของคำผาน ซึ่งมีหน่วยผานเหล่านี้เป็นองค์ประกอบแล้วก็จะพบว่ามีความหมายต่างกัน และความหมายที่แตกต่างกันไปในนี้จะมีลักษณะที่แน่นอนพอสมควร เช่น หน่วยผาน /ป-/ จะเปลี่ยนความหมายในคำผานเป็นความหมายแบบกริยาการตีในภาษาเขมร ทว่าองเดียวกันทุกตัวอย่างที่พบ จึงเรียกชื่อหน่วยผานดังกล่าวว่าเป็นหน่วยผานที่มีนัยแห่งความหมาย คำผานชนิดนี้จะแบ่งตามชนิดของหน่วยผานได้ 2 ชนิด คือ

3.1.2.1 คำผานหน่วยหน้าศัพท์ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ 3 ลักษณะ คือเป็นหน่วยคำที่เป็นพยัญชนะเสียงเดียว หน่วยคำที่มีพยางค์เดียว และหน่วยคำที่มี 2 พยางค์ คำผานจะมีรูปแตกต่างไปตามชนิดของหน่วยหน้าศัพท์ ดังจะได้แยกกล่าวที่ละชนิดดังนี้

1) คำผานหน่วยหน้าศัพท์เสียงเดียว คือคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ที่มีรูปเป็นพยัญชนะเสียงเดียว ผานกับหน่วยคำมูลฐานที่มีเสียงพยัญชนะ /ร, ล, ว/ เป็นพยัญชนะต้น หน่วยผานจะออกเสียงควบกับพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานและจะไม่เพิ่มพยางค์ของหน่วยคำมูลฐานในคำผาน หน่วยหน้าศัพท์ชนิดนี้มี 7 หน่วยคำ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์เสียงเดียว</u>
(1) /ก-/	รายน "เรียบ, เสมอ"	กรายน "ทำให้รายน"
	รียัด "บีบเค้นให้ยัดขาวออกไป"	กรียัด "ทำให้เป็นรอย, ทำให้กระจายออกไป"
	รียบ "คม"	กรียบ "ทำให้ซาคด้วยกรรไกร"
	รียง "รัด"	กรียง "ตรึง, ทำให้แน่น"

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สระเสียงเดียว</u>
(2) /ช-/	วาง "ตั้ง, กำหนด"	ชวาง "กึกกั้น, สะกัก"
(3) /ค-/	รอบ "บรรจบถึงกัน"	กรอบ "ทำให้เวียนไปถึงกัน, บิด"
	รัด "พันหรือมัดให้แน่น"	กรัด "ทำให้แน่น, ตึง, แข็ง"
	เร่ง "รีบบังคับให้เร็ว"	เคร่ง "ถี่อย่างจริงจัง"
	รุก "คืบออก"	ครุก "ดูไป, สืบไปเมื่อคืบออก"
(4) /ต-/	ริ "แรกคิด, แรกทำ"	ตริ "ตรึกตรอง"
	ริง "รัด"	ตริง "ทำให้แน่น"
(5) /ป-/	ราบ "เรียบ, เสมอ"	ปราบ "ทำให้ราบ"
	ราย "เรียงกันไป"	ปราย "ทำให้กระจายไป"
	รุ "ของลึกเข้าไป"	ปรุ "ทำให้เป็นรู ๆ"
	ลง "ใส่, ไปสู่เบื้องต่ำ"	ปลง "ทำให้ลง, เอาลง"
	ลด "ผอกลง, ถอย"	ปลด "ทำให้ผอกลง, เอาออก"
(6) /พ-/	เรียก "ร้องหา, ออกชื่อ"	เพเรียก "เสียงร้องแข็งแซ่"
	ร้อง "เปล่งเสียงดัง"	พร้อง "ร้องเรียก"
	เรียว "เล็กลงตามลำดับ"	เพเรียว "ทำให้เรียวลง"
(7) /ผ-/	ละ "ทิ้ง, วาง, ปลอย"	ผละ "จากออกไป"
	ลาญ "แตก, หัก"	ผลาญ "ทำลายล้าง"

2) คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวซึ่งมีนัยแห่งความหมาย ผสมกับหน่วยคำมูลฐาน คำผสมที่เกิดขึ้นจะมีพยางค์เพิ่มขึ้นจากหน่วยคำมูลฐาน 1 พยางค์ คำผสมหน้าศัพท์พยางค์เดียวแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

ก. คำผสมหน้าศัพท์พยางค์เดียวไม่ซ้ำเสียง คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ที่มีเสียงแตกต่างกับเสียงสระหรือพยัญชนะในหน่วยคำมูลฐาน จำนวน 21 หน่วย-คำ ผสมกับหน่วยคำมูลฐาน ดังตัวอย่างคำผสมต่อไปนี้

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว	
(1) /ก่า-/	พืด "แผ่นหรือแนวที่ติดกันยาวยืค"	ก่าพืด	"เพื่อกุเถา, เหลลากอ"
	ทวน "ยอน, สวนกลับ"	ก่าทวน	"สนั่น, ห้วนไหว"
	ซาบ "ซึมเข้าไป"	ก่าซาบ	"ทำให้ซึมเข้าไป"
(2) /จะ-/	ริง "รัค"	จริง (กลอน)	"ทำให้แน่น"
(3) /จำ-/	ทวย "หมู, เหล่า"	จำทวย	"ประจำหมู"
	แล่น "ไปเร็ว, วิ่ง"	จำแล่น	"ให้แล่น"
	ทับ "วางข้างบน, ซ้อนข้างบน"	จำทับ	"โผลง, เผ่นลง, ทุ่มลง"
	อวก "นำออกให้ชม"	จำอวก	"สำหรับอวก, ดูแสดงการขบขัน"
(4) /ชะ-/	ง่า "ชะโงก, เลยไปข้างหน้า"	ชะง่า	"หินสูงและยื่นง่าออกมา"
	งุ่ม "งอลงเช่นปากนกแก้ว"	ชะงุ่ม	"หินเป็นเพิงงุ่มลงมา"
	งาบ "อาการอาปาก"	ชะงาบ	"อุปากงาบ ๆ ดวยอาการชัก"
	งอก "เจริญขึ้น, แยกออก"	ชะงอก	"หินที่งอกออกไป"
	แม่ "หญิงผู้ให้กำเนิด"	ชะแม่	"หัวหน้าโซลน"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำสานหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว
(5) /ฉะ-/	มอง "ช่องขนาดเล็ก"	ฉมอง ¹⁶ "คนที่มอง"
(6) /ตะ-/	วัก "เอาอุ้งมือตักน้ำขึ้นมา"	ตวัก "เครื่องใช้ตักข้าวและแกง"
	ลอค "ผานูเข้าไปในช่องหรือโศลึงที่ขวางอยู่เบื้องบน"	ตลอค "สิ้น, ทิว, แตกจนปลาย"
	ลอม "ถักรอบ, วงรอบ"	ตลอม ¹⁷ "ทำให้กลมเข้า"
(7) /ตระ-/	พอง "บวมขึ้น, พูขึ้น, โป่งขึ้น"	ตระพอง "ส่วนที่นูน 2 ข้างศีรษะชาย"
	อร "งาม, สวยงาม"	ตระอร "ทำให้ชอบใจ"
(8) /ถะ-/	ลม "จมลง"	ถลม "ทำให้จมลง"
	ลอค "เอาออก, ไล่ออก"	ถลอค "ทำให้ลอคไป"
	ล้ำ "ลวงเกินเข้าไป"	ถล้ำ "ปลั่งพลาต, ตกลงไป"
(9) /ทะ-/	แกลว	ทแกลว "ผู้กล้า, ทหาร"
หรือ	ทกล้า	ทกล้า "ผู้กล้า, ทหาร"
/ชะ-/	นาย	ทนาย "ผู้แทนนาย"
	หาน (อะหม) "นักรบ"	ทหาร "ผู้เป็นนักรบ"
(10) /ทะ-/	วาย "ทมค, สิ้น, คราว"	ทะวาย "ผลไม้ที่ออกไม่ตรงตามฤดูกาล"

¹⁶ คำสานคำนี้เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยคำมูลฐานจากเสียงวรรณยุกต์สามัญ เป็นเสียงวรรณยุกต์โทด้วย

¹⁷ เป็นคำสานที่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์จากเสียงตรีเป็นเสียงโท

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>	
(11) /นา-/	รัก	น่ารัก	"ชวนให้รัก"
	คู่	น่ารัก	"ชวนให้คู่"
	กิน	นากิน	"ชวนให้กิน"
	ชม	นาชม	"ชวนให้ชม"
	คิด	นาคิด	"ชวนให้คิด"
(12) /นะ-/	จง "หมาย, หวัง, ตั้งใจ"	ผจง	"ความตั้งใจ"
	สาย "แถว, แนวยาว"	ผสาย	"ทำให้เรียงราย, กระจาย"
	สาน "เอาตอกหรือกกไขว้ขัดกัน"	ผสาน	"ทำให้ไขว้กันกลืนกัน"
	ชุม "รวมกัน"	ผชุม	"ทำให้รวมกัน"
(13) /บัง-/, /บ่า-/, /บัน-/	เกิด	บังเกิด	"ทำให้เกิด"
	ควร	บังควร	"ทำให้ควร"
	หวน	บังหวน	"ทำให้ควั่นหวนตลอด"
	อาจ	บังอาจ	"เอื้อมอาจ, ลวงเกิน"
	คาล	บันคาล	"ทำให้มีขึ้น"
	เคิน	บันเคิน	"ทำให้เคิน"
	บัค	บ่าบัค	"ทำให้หาย"
	เพ็ญ	บ่าเพ็ญ	"ทำให้เต็ม, ทำให้มีขึ้น"
	(14) /ประ-/, /ปะ-/	ชุม	ประชุม
ชิด		ประชิด	"ทำให้ใกล้กัน"
โคย		ประโคย	"พลอยตาม"
สม		ประสม	"ทำให้รวมกัน"
ปน		ปะปน	"ทำให้ปนกัน"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว	
(15) /พระ-/	นาง	พระนาง	"พระชิตา หรือ พระมหะสิกษัตริย์"
	นม	พระนม (ราชา)	"แมนนม"
	ครู	พระครู	"ฐานันครพระภิกษุ"
	รูป	พระรูป (ราชา)	"รูปของเจ้านาย"
	กร	พระกร (ราชา)	"มือ"
(16) /วิ-/	มลัก "รัก"	วิมลลัก	"รักยิ่ง"
	มลาก "มาก, คี"	วิมลาก	"มากยิ่งขึ้น"
	เมลือง "สุกใส"	วิเมลือง	"สุกใดยิ่ง, งามยิ่ง"
	หลัน "สูงต่ำหรือก่อนหลังกัน เป็นลำดับ"	วิหลัน	"คำที่ทำให้ขยับ ลุกเขาไปหา ชาติที่ละนอย"
(19) /สะ-/	เคาะ	สะเคาะ	"ทำให้หลุด"
	เค็ด	สะเค็ด	"ทำให้แห้ง"
	สาง	สะสาง	"ทำให้หายยุ่ง"
	คม	สะคม (ช)	"ขโมยโดยวางยา ให้หลับ"
	คิง	สะคิง	"ไม่แบบซึ่งผ้าที่จะ เย็บหรือปัก"
(20) /สำ-/	ทับ	สำทับ	"ซ้ำเติม, ซ้ำแซ่"
	นึก	สำนึก	"รู้สึก, รู้สึก, เข้าใจ"
	รับ	สำรับ	"ภาชนะที่ใส่กับ- คาวหวาน"

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>	
	ราก	สำราก	"พูดโถกซาก"
	รอง	สำรอง	"มีตระเตรียมไว้เผื่อ เหลือเผื่อซาค"
(21) /อ่า-/	แคง	อ่าแคง (โใบ)	"คำนำหน้าชื่อหญิงสามัญ"
	ยวน "ยัว, ลอ"	อ่ายวน	"ความลับ, ปึกบัง"

ข. คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวซ้ำเสียงแบบเน้น คือ คำผสมที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ที่มีเสียงซ้ำกับเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และเสียงพยัญชนะสะกด (ถ้ามี) ของหน่วยคำมูลฐานแตกต่างกันแต่เสียงวรรณยุกต์จะมีระดับสูงกว่าหน่วยคำมูลฐาน ผสมกับหน่วยคำมูลฐาน คำผสมชนิดนี้จะมีจำนวนพยางค์ 2 พยางค์ ดังตัวอย่างคำผสมต่อไปนี้
คำที่ขีดเส้นใต้ คือหน่วยหน้าศัพท์

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว</u>
ค	คค
เค็	เค็เค็
โต	โตโต
รัก	รักรัก
เหมือน	เหมือนเหมือน
สาว	สาวสาว
รวย	รวยรวย

3) คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์ คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์มี 2 พยางค์ ซึ่งมีนัยแห่งความหมายผสมกับหน่วยคำมูลฐาน คำผสมชนิดนี้แบ่งตามลักษณะของหน่วยหน้าศัพท์เป็น 2 ชนิด คือ

ก. คำผานหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์ไม่ซ้ำเสียง คือคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ 2 พยางค์ที่มีเสียงแตกต่างกันกับหน่วยคำมูลฐาน เมื่อผานกับหน่วยคำมูลฐานจะทำให้หน่วยคำมูลมีพยางค์เพิ่มขึ้นอีก 2 พยางค์ หน่วยหน้าศัพท์ชนิดนี้มี 1 หน่วยคำ ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยหน้าศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์</u>
(1) /ชระ-/	ลัค	ชระลัค "ทางลัค"
	อาบ	ชระอาบ "ทำให้ชุ่มซาบ"

ข. คำผานหน่วยหน้าศัพท์มากพยางค์ซ้ำเสียงแบบเน้น คือคำผานที่เกิดจากหน่วยหน้าศัพท์ทุกตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป ซึ่งจะมีเสียงพยางค์แรก ๆ ซ้ำกับหน่วยคำมูลฐาน และมีเสียงพยัญชนะต้นสระตลอดจนตัวสะกดของพยางค์สุดท้ายซ้ำกับพยางค์สุดท้ายของหน่วยคำมูลฐาน แตกต่างกันแต่เพียงเสียงวรรณยุกต์ เช่นเดียวกับหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวซ้ำเสียง ที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยหน้าศัพท์</u>
ลำบาก	<u>ลำบาก</u> ลำบาก
สบาย	<u>สบาย</u> สบาย
สนุก	<u>สนุก</u> สนุก
เลื่อมใส	<u>เลื่อมใส</u> เลื่อมใส
ฉลาด	<u>ฉลาด</u> ฉลาด
อักษรศาสตร์	<u>อักษรศาสตร์</u> อักษรศาสตร์

3.1.1.2 คำผานหน่วยกลางศัพท์ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยกลางศัพท์ที่มีนัยแห่งความหมาย ผานเข้ากับหน่วยคำมูลฐาน เมื่อนำมาผานกับหน่วยคำมูลฐานที่เป็นหน่วยคำพยางค์เดียวหรือ 2 พยางค์ ซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเดียวหรือเป็นพยัญชนะควบกล้ำ จะเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานในคำผานที่สร้างขึ้นบางคำ ตามลักษณะบังคับทางเสียง คำผานชนิดนี้มีทั้งชนิดที่คงและเพิ่มพยางค์ของหน่วยคำมูลฐาน คำผานหน่วยกลางศัพท์จะแบ่งตามรูปลักษณะของหน่วยกลางศัพท์ได้ 2 พวก คือ

1) คำผานหน่วยกลางศัพท์เสียงเดียวคงพยางค์ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยกลางศัพท์ที่มีรูปเป็นพยัญชนะเสียงเดียว ซึ่งผานกับหน่วยคำมูลฐานที่มี 2 พยางค์ หน่วยกลางศัพท์จะปรากฏเป็นพยัญชนะสะกดของพยางค์แรกของหน่วยคำมูลฐาน และพยางค์หลังของคำผานจะมีรูปซ้ำกับพยางค์หลังของหน่วยคำมูลฐาน หน่วยกลางศัพท์ชนิดนี้มี 1 หน่วยคำ ดังตัวอย่างคำผานต่อไปนี้

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผานหน่วยกลางศัพท์
(1) /-ม-/	ทลาย	ท่าลาย "ท่าให้พัง"
	เซคา	ท่าเคา "เลือกที่ออกทางจุมก เพราะความร้อน"
	กลุน "กรุณา"	ท่าลุน "นำกรุณา, นำเอ็นดู"

2) คำผานกลางศัพท์สองเสียงเพิ่มพยางค์ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยกลางศัพท์ที่มี 2 เสียง และมีนัยแห่งความหมายผานกับหน่วยคำมูลฐานที่มี 1 พยางค์ หน่วยคำประกอบกลางศัพท์เสียงแรกจะประสมกับพยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐาน และหน่วยคำประกอบกลางศัพท์เสียงที่ 2 จะกลายเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่ 2 ของคำผานผานกับสระและตัวสะกด (ถ้ามี) ของหน่วยคำมูลฐาน คำผานชนิดนี้จะเพิ่มพยางค์ขึ้นจากหน่วยคำมูลฐาน 1 พยางค์ อนึ่งในการผานคำบางคำ พยัญชนะต้นของหน่วยคำมูลฐานจะต้องเปลี่ยนเสียงไปตามลักษณะบังคับของเสียง คือจากพยัญชนะไม่ก้อง-เบา เป็นพยัญชนะไม่ก้อง-หนัก หรือจากพยัญชนะก้อง-เบา เป็นพยัญชนะไม่ก้อง-หนัก เป็นต้น หน่วยคำผานชนิดนี้มี 9 หน่วยคำ ดังตัวอย่าง

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผานหน่วยกลางศัพท์สองพยางค์
(1) /-ง-/	ชัก	ชะงัก "ทำให้หยุดทันที"
	ชัก	ชะงัก "แมนยำ"
	ผก	ผงก "ทำให้กระดกขึ้น"

หน่วยกลางศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยกลางศัพท์สองพยางค์
(2) /-ะว-/	ตัก	ตวก "เครื่องใช้ตักข้าวและแกง"
(3) /-ะน-/	บวก "รวมเข้า"	ผนวก "ทำให้รวมเข้า"
	สุข	สนุก "ทำให้สุข"
	เกย	เขนย "หมอน, เครื่องหนุน"
	ชค	ชนค "ตัวงาชค"
	พัก	พนัก "เครื่องสำหรับพักพิง"
(4) /-ะม-/	เคิน	เทมิน "พรานป่า"
	ชอย	ชะมอย "หลบตาเอียงอาย"
	โลก	ละโมบ "มักได้, มักกิน"
	ชิง	ขมิง "ทำให้ตั้ง"
(5) /-ะบ-/	รอบ "บรรจบถึงกัน"	ระบอบ "แบบอย่าง, ธรรมเนียม"
	รำ "พอน"	ระบำ "การพอนรำเป็นชุด"
	ราย "เรียงกันไป"	ระบาย "ผ้าที่ห้อยจากขอบ"
	เรียง "จัดให้เป็นแถว"	ระเบียง "ส่วนของเรือนที่ติดอยู่นอกฝา"
	เรียน "ฝึกหัด, รับผิดชอบต่อ"	ระเบียน "ทะเบียน, แบบ"
	เรียบ "ราบ, เสมอ"	ระเบียบ "ความเรียบร้อย"
(6) /-ะย-/	ชั้น	ขยัน "เอาการเอางาน"
	ไซ	ขยาย "ทำให้กว้างใหญ่ออกไป"
	ชบ	สยบ "ทำให้ชบลง, ฟุบลง"
(7) /-ะร-/	จค	จรค "ทำให้ถึงกัน"

<u>หน่วยกลางศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผสมหน่วยกลางศัพท์สองพยางค์</u>	
(8) /-ะล-/	ฉาด (ฉาน)	ฉลาด	"มีไหวพริบดี"
	โชค	โฉลก	"ทำให้มีโชค"
	ถก	ถลก	"ทำให้เล็กขึ้น"
	ถา	ถลา	"ทำให้เซไป"
	สวย	สลวย	"ทำให้เป็นระเบียบสวย"
	เฉียง "ทะแยง, เลียง"	เฉลียง	"ระเปียง"
(9) /-่าน-/	เกิด	กำเนิด	"ทำให้เกิด"
	กัน	กำนัน	"ผู้ป้องกัน"
	กค	กำหนด	"ขอบังคับ"
	ตก (ข) "พัววางลง"	ตำหนัก	"ที่พักของเจ้านาย"
	อาจ "กล้า"	อำนาจ	

3.1.3 คำผสมหน่วยผสมที่มีความหมาย คือคำผสมที่เกิดจากการผสมหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยผสมชนิดต่าง ๆ ที่มีความหมาย คำผสมชนิดนี้แบ่งตามประเภทของหน่วยผสมได้เป็น 2 ชนิด คือ

3.1.3.1 คำผสมหน่วยหน้าศัพท์ คือคำผสมที่เกิดจากการผสมหน่วยหน้าศัพท์เข้ากับหน่วยคำมูลฐาน คำผสมชนิดนี้แบ่งเป็นชนิดย่อย ๆ ตามลักษณะของหน่วยหน้าศัพท์เป็น 2 ชนิด คือ

1) คำผสมหน้าศัพท์พยางค์เดียว คือคำผสมที่เกิดจากการผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียวที่มีความหมายประจำคำ จำนวน 3 หน่วยคำ ผสมกับหน่วยคำมูลฐาน คำผสมจะมีพยางค์เพิ่มขึ้นจากจำนวนพยางค์ของหน่วยคำมูลฐานอีก 1 พยางค์ ดังตัวอย่าง

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำอ่าน	คำส่านหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว
(1) /ชาว/ "หมู่, พวก, คนที่อยู่ประจำ ถิ่นใดถิ่นหนึ่ง"	โลก วัง เมือง	ชาวโลก ชาววัง ชาวเมือง	"คนทั่ว ๆ ไป" "ผู้หญิงที่อยู่ในวัง" "คนที่อยู่ในเมือง"
(2) /ทุ-/ "ชั่ว, ยาก ลำบาก"	จริต "ประพตติ" คติ "ทาง, ภูมิ"	ทุจริต ทุคติ	"ประพตติชั่ว" "ภูมิชั่ว"
(3) /นาง-/ "นาง"	นุช "น้อง" พาล "อ่อน, วย เยาว"	นงนุช นงพาล	"นางน้อง" "นางรุ่นสาว"
(4) /นัก-/ "นาย, ท่าน ผู้ชำนาญ"	ลักษณะ "มีลักษณะ" กีฬา โทษ สิทธิ์	นงลักษณะ นักกีฬา นักโทษ นักสิทธิ์	"นางผู้มีลักษณะดี" "ผู้ชอบเล่นกีฬา" "คนโทษ" "ผู้สำเร็จ"
(5) /บัค-/ "เวลา, เมื่อ, ครั้ง"	คล แบง เคี้ยว	บัคคล บัคแบง บัคเคี้ยว	"ทันใดนั้น" "กึ่งเวลา" "ประเคี้ยว"
(6) /บา-/ "ครูอาจารย์, ชายหนุ่ม"	ชรรรม	บาชรรรม	"ผู้เชี่ยวชาญทางชรรรม"
(7) /บาง-/ "ไม่ทั่วไป"	ที่ ครั้ง คราว เวลา พวก	บางที่ บางครั้ง บางคราว บางเวลา บางพวก	

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว	
(8) /มัก-/ "เนื่อง ๆ"	ไ้ มาก ใหญ่ ง่าย คุณ	มักไ้ มักมาก มักใหญ่ มักง่าย มักคุณ	"อยากไ้รำไป" "อยากไ้มาก ๆ" "อยากเป็นใหญ่" "ทำอะไรไม่ถ้วน" "ชอบพอกัน"
(9) /ผู้-/ "คน"	คื ใหญ่	ผู้คื ผู้ใหญ่	"คนที่เกิดในตระกูลคื" "คนมีอายุมาก, หัวหน้างาน"
(10) /เพิก-/ "ถอนออก"	ถอน เฉย	เพิกถอน เพิกเฉย	"ยกเลิก" "ไม่เอาใจใส่, ละเลย"
(11) /ภู-/ "เขา, เนินสูง"	ผา "หิน" เขา	ภูผา ภูเขา	"เขาหิน" "เขา"
(12) /ยินดี-/ "พึง, รู้สึก"	คื ยอม ร้าย	ยินดี ยินยอม ยินร้าย	"ชอบใจ, คืใจ" "ตาม, ไม่ขัด" "ไม่พอใจ, ไม่ชอบใจ"
(13) /ยี่-/ "จำนวนสองใน หลักสิบ"	สิบ สิบห้า	ยี่สิบ ยี่สิบห้า	
(14) /รัง-/ "แต่ง, สร้าง, ตั้ง"	รักษ สรรค สฤษฏ์	รักษ สรรค สฤษฏ์	"สร้าง, คุมครอง" "สร้าง" "สร้าง, แต่งตั้ง" "สร้าง, แต่งตั้ง"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์พยางค์เดียว
(15) /วิ-/ "วิเศษ, แจ่ม, ต่าง"	เทศ "ถิ่น, เมือง" วิภักษ์ "ฝ่าย, พวก" วิหัต "ทำเป็นชั้น ๆ"	วิเทศ "ต่างประเทศ" วิภักษ์ "ฝ่ายตรงกันข้าม" วิหัต "คล้ายที่ทำให้ขยับลุกเข่า- ไปหาข้าศึกทีละน้อย"
(16) /สม-/ "รวมกัน"	ศบ ยอม รู้	สมศบ "รวมคบคิดกัน" สมยอม "ตกลงควงกัน" สมรู้ "รวมคิดกัน, เป็นใจกัน"
(17) /อ-/ "ไม่ใช่"	หนึ่ง ธรรม กตัญญู กุศล คติ	อนึ่ง "อีกอย่างหนึ่ง" อธรรม "ไม่เป็นธรรม, ชั่ว" อกตัญญู "ไม่รู้คุณที่ท่านทำแก่ตน" อกุศล "ความชั่ว" อคติ "ความลำเอียง"

2) คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์ คือคำผสมที่เกิดจากการ
ผสมหน่วยหน้าศัพท์ 2 พยางค์ ที่มีความหมายประจำคำ เข้ากับหน่วยคำมูลฐาน
หน่วยหน้าศัพท์ชนิดนี้มี 6 หน่วยคำ ดังตัวอย่างคำผสมต่อไปนี้

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์
(1) /จุล-/ "น้อยเล็ก"	จอม ศักราช ภาค ทรศน์	จุลจอม "รองจากผู้เป็นใหญ่" จุลศักราช "ศักราชน้อย" จุลภาค "เครื่องหมายสำหรับ คั่นวรรค" จุลทรศน์ "กลองขลุ่ยของ- เล็กให้ใหญ่"

หน่วยหน้าศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยหน้าศัพท์สองพยางค์
(2) /มท-/ , /มทา-/ "ยิ่ง, ใหญ่, มาก"	กรรม	มทกรรม "การฉลอง"
	ชน	มหาชน "คนหมู่มาก"
	ราช	มหาราช "คำเฉลิมพระเกียรติ พระเจ้าแผ่นดิน"
	ประเทศ	มหาประเทศ "ประเทศใหญ่"
	บัณฑิต	มหาบัณฑิต "ผู้ได้รับปริญญาโท"
	(3) /สาร-/ "ทั้งหมด, ทั้งสิ้น, ทุก"	เลว
ทิศ		สารทิศ "ทุกทิศ"
ภาพ		สารภาพ "รับผิดตามความเป็นจริง"
ทุกข์		สารทุกข์ "ทุกข์ทั้งหมด"
(4) /ทฺร-/ , /ทร-/ "ชั่ว, ยาก"	ชน	ทฺรชน, ทรชน "ความชั่ว"
	หน	ทรหน "ทางกันดาร"
	หุ	ทรหุ "คั่นร่นอยากรู้"
	ลักษณะ	ทรลักษณะ "ลักษณะไม่ดี"
	พล	ทฺรพล, ทรพล "มีกำลังน้อย, อ่อนแอ"
(5) /ยุว-/ , /ยุพ-/ /เยาว-/ "หนุ่ม, รุ่น"	ราช	ยุพราช, เยาวราช "ราชโอรสที่มีพระชนมน้อย"
	ชน	ยุวชน, เยาวชน "เด็ก"
	มาลย์	เยาวมาลย์ "หญิงสาวสวย"
	ลักษณะ	เยาวลักษณะ "หญิงมีลักษณะสวย"
	ยอด	เยาวยอด "สวยที่สุด"

หน่วยทหายศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสานหน่วยทหายศัพท์ผองพียงค
(6) /สท-/ "ควยกัน, พรอม, รวม"	ชาคี กรณ บาน จร ชรรม	สทชาคี "เกศรวมปี้กัน" สทกรณ "วศศจคการคโดยแบงคไร- เสมอกัน" สทบาน "การคัมรวมกัน" สทจร "คูรวมทาง" สทชรรม "ชรรมอันเศยวกัน"

3.1.3.2 คำผสานหน่วยทหายศัพท์ คืคคำผสานที่เกศจจากหน่วยทหายศัพท์ที่มี
ความหมายผสานกับหน่วยคำมูลฐาน คำผสานชนคนี้แบงตามรูปปลคษณะของหน่วยทหายศัพท์
เป้น 3 ชนค คื

1) คำผสานหน่วยทหายศัพท์พียงคเศยว คืคคำผสานที่เกศจจาก
หน่วยคำมูลฐานผสานกับหน่วยทหายศัพท์พียงคเศยว ที่ไมเปลียนรูปเมือปรากฏใน
คำผสาน จ้านวน 10 หน่วยคำ คังท่วอยาง

หน่วยทหายศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสานหน่วยทหายศัพท์พียงคเศยว
(1) /-กร/ "คูทำ"	กรรม "การงาน" ชาค "ชา" พศ "งาน,แบบ, อยาง" กลศ (ป) "การท้านา, การเพาะ ปลุก" พชนา "ความเจริณ" วศยา "ความรู"	กรรมกร "คนงาน, ลุกจาง" ชาคกร "คูชา" พศกร "คูค่านางาน" กลศกร "คูทำการเพาะปลุก" พชนากร "คูทำให้เกศความเจริณ" วศยากกร "คูรู"

หน่วยท้ายศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว	
(3) /-คม/ "เดือนที่มี 31 วัน"	มกรา	มกราคม	
	มีนา	มีนาคม	
	กรกฎา	กรกฎาคม	
	สิงหา	สิงหาคม	
	ตุลา	ตุลาคม	
(4) /-ยน/ "เดือนที่มี 30 วัน"	เมษา	เมษายน	
	มิถุนา	มิถุนายน	
	กันยา	กันยายน	
	พฤศจิกายน	พฤศจิกายน	
(5) /-เอ็ด/ "หนึ่ง"	สิบ	สิบเอ็ด, สิบแปด ¹⁸	"จำนวนสิบกับ หนึ่ง"
	ร้อย	ร้อยเอ็ด	"จำนวนร้อย กับหนึ่ง"
	พัน	พันเอ็ด	"จำนวนพันกับ หนึ่ง"
(6) /-ิก/ ¹⁹ "ผู้ที่ปฏิบัติ ตนอย่าง- หนึ่งอย่างใด โดยปกติ"	กรรม	กรรมิก	"ผู้ประพฤติ- กรรม"

¹⁸ เป็นคำผสมที่เปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยท้ายศัพท์ตามหลักการกลมกลืนเสียงตามเสียงพยัญชนะสะกดของหน่วยคำมูลฐาน

¹⁹ หน่วยท้ายศัพท์หน่วยนี้ จะผสมกับพยัญชนะสะกดของหน่วยคำมูลฐาน ถ้าหน่วยคำมูลฐานมีพยัญชนะสะกด ถ้าหน่วยคำมูลฐานลงท้ายด้วยเสียงสระจะเปลี่ยนเสียงสระพยางค์ท้ายของหน่วยคำมูลฐานเป็นเสียงสระ ของหน่วยท้ายศัพท์ดังตัวอย่าง

หน่วยท้ายศัพท์	หน่วยคำมูลฐาน	คำผสมหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียว
	สถาปนา	สถาปนิก "ผู้ออกแบบก่อสร้าง"
	อาราม	อารามิก "ชาววัด"
	ยุวพุทธ	"เด็กที่นับถือพุทธ-ศาสนา"
(7) /-ภาพ/ "สภาพที่ แสดงควมมี หรือ ความเป็นสิ่งใด อยู่เสมอ"	เสรี	เสรีภาพ "ควมมีเสรี"
	คุณ	คุณภาพ "ควมมีลักษณะดีและมั่นคง"
	สุข	สุขภาพ "ความเป็นสุขปราศจากโรค"
	สันติ	สันติภาพ "ควมสงบ"
	อิสระ	อิสรภาพ "ควมเป็นใหญ่, ไม่ขึ้นแก่ใคร"
	สวัสดิ์	สวัสดิภาพ "ควมผาสุก, ควมปลอดภัย"
(8) /-ชาติ/ "พวก, ประเภท"	โกกิลลา	โกกิลลาชาติ "พวกนกโกกิลลา"
	คชา	คชาชาติ "พวกช่าง"
	คิน	คินชาติ "พวกหนา"
	ลคา	ลคาชาติ "พวกไม้เลื้อย"
(9) /-มัย/ "ประกอบ- ควย, แลควย, สำเร็จควยสิ่งใด สิ่งหนึ่ง"	มณ	มณมัย "ลวนแลควยเพชรพลอย"
	ตฤณ	ตฤณมัย "ลวนแลควยหนา"
	มโน	มโนมัย "สำเร็จควยใจ"
	กุศล	กุศลมัย "ประกอบควยสิ่งที่ดี"
(10) /-แสง/ "อาวุธ"	คลัง	คลังแสง "คลังอาวุธ"
	ช่าง	ช่างแสง "ช่างทำอาวุธ"

2) คำผานหน่วยท้ายศัพท์สองพยางค์ คือคำผานที่เกิดจากการ ผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยท้ายศัพท์ 2 พยางค์ที่มีความหมาย ในการ ผานศัพท์นี้ หน่วยคำมูลฐานอาจจะเปลี่ยนรูปไปจากเดิม คือ ถ้าหน่วยคำมูลฐานมีพยัญชนะสะกคจะนำพยัญชนะสะกคของหน่วยคำมูลฐานมาประสมกับพยางค์แรกของหน่วยท้ายศัพท์ ส่วนหน่วยท้ายศัพท์ 2 พยางค์รูปอื่นจะคงรูปหน่วยคำมูลฐานไว้ตามเดิม หน่วยผานชุดนี้มีจำนวน 2 หน่วยคำ ดังตัวอย่างผานต่อไปนี้

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>หน่วยคำมูลฐาน</u>	<u>คำผานหน่วยท้ายศัพท์สองพยางค์</u>	
(1) /-ากร/ "ที่เกิดหรือ ที่รวม"	บุคคล	บุคคลากร	"หมุ่บุคคลที่รวมกัน ทำงาน"
	ทรัพย์	ทรัพย์ากร	"บ่อเกิดแห่งทรัพย์"
	ศิลป	ศิลปากร	"ที่เกิดของศิลป"
(2) /-ราม่า/ "โรง- ภาพยนตร์"	สามย่าน	สามย่านราม่า	"ชื่อโรงภาพยนตร์"
	โพธิ์ทอง	โพธิ์ทองราม่า	" "
	กรุงเทพ	กรุงเทพราม่า	" "
	คูสิต	คูสิตราม่า	" "
	พระโขนง	พระโขนงราม่า	" "

3) คำผานหน่วยท้ายศัพท์แปรรูป คือคำผานที่เกิดจากการ ผานหน่วยคำมูลฐานเข้ากับหน่วยท้ายศัพท์พยางค์เดียวที่มีรูปไม่คงที่จะเปลี่ยนรูปไป เพื่อให้สอดคล้องกับหน่วยคำมูลฐานที่เป็นคำกริยา หรือกริยาวิเศษณ์และหน่วยท้ายศัพท์ชุดนี้ แม้จะแปรรูปไปอย่างไรก็ตามหน้าที่มีความหมายและลักษณะเหมือนกัน คือช่วยเน้นความหมายของหน่วยคำมูลฐานให้หนักแน่นยิ่งขึ้น หน่วยผานท้ายศัพท์แปรรูปมักจะปรากฏตามลำพัง จะมีความหมายในภาษาก็ต่อเมื่อปรากฏร่วมกับหน่วยคำมูลฐานบางคำเท่านั้น หน่วยคำชุดนี้มีทั้งรูปที่เป็นหน่วยคำพยางค์เดียว และ 2 พยางค์ เท่าที่รวบรวมไว้ได้มี 94 รูป อาจจะจำแนกตามระดับเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยผานได้เป็น 4 พวก คือ

ก. คำสอนหน่วยท้ายศัพท์เสียงเอก คือคำสอนที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐาน ผสานกับหน่วยผสานที่เป็นเสียงวรรณยุกต์เอก มีจำนวน 24 รูป เมื่อนำมาผสานกับหน่วย คำมูลฐานที่เป็นคำกริยาหรือวิเศษณ์ จะมีลักษณะดังนี้

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>คำสอนหน่วยท้ายศัพท์เสียงเอก</u>
1. เป่ง	บวมเป่ง
2. แป๊ะ	เพียบแป๊ะ
3. ผาก	แหงผาก
4. ผาว	รอนผาว
5. เตือก	แดงเตือก
6. เตอ	คางเตอ
7. เตอ	คางเตอ
8. เตอ	สั้นเตอ
9. โท่ง	ปลายโท่ง
10. ถึก, ถึก	ถมถึก, ถมถึก
11. ฉี่	เงียบฉี่
12. แคะ	แอนแคะ
13. คึก	กลมคึก
14. คิ่ง	ตรงคิ่ง
15. เค	ตรงเค
16. คิ่น	คาษคิ่น
17. ฉึบ	เย็นฉึบ
18. เคี้ยว	คล่องเคี้ยว
19. ออง	เอี่ยมออง
20. อุก	บวมอุก
21. ปวก	ออนปวก

ข. คำผสมหน่วยท้ายศัพท์เสียงโท คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานผสมกับหน่วยท้ายศัพท์ ที่มีเสียงวรรณยุกต์โท 27 รูป ดังตัวอย่างคำผสมต่อไปนี้

<u>หน่วยท้ายศัพท์</u>	<u>คำผสมหน่วยท้ายศัพท์เสียงโท</u>
1. ปัด	คำปัด
2. แปล	เรียบแปล
3. แตะ	ยืมแตะ
4. ตักตัก	เตนตักตัก
5. ท้อ	อ้อมท้อ
6. ทิว	คืบทิว
7. ทิว	หมุนทิว
8. แพ	ทรูแพ
9. เขียบ, ยะเขียบ	เขิ่นเขียบ, เขิ่นยะเขียบ
10. เขือก, ยะเขือก	เขิ่นเขือก, เขิ่นยะเขือก
11. เขียบ	เงียบเขียบ
12. มี	อิ่งมี
13. โตง	โลงโตง
14. วอน	ปลิววอน
15. อาว	อบอาว
16. อัดตัก	อวนอัดตัก
17. พลัก	ไหลพลัก, เหงื่อแตกพลัก
18. พลาน	เคือกพลาน, พลึงพลาน
19. ครว้า, ครว้าครว้า	เกาครว้า, เกาครว้าครว้า
20. พับ, พับพับ	ลูกพับ, ลูกพับพับ (ไฟ)
21. คลัก	ชนคลัก
22. จา	สว่างจา, แดกจา

หน่วยท่ายศัพท

23. จาน
24. โร
25. อูยอาย
26. แช่ว, แอวแช่ว
27. แพ

คำสอนหน่วยท่ายศัพทเสียงโท

- จักจาน
แกงโร
อวนอูยอาย
นอนแช่ว, นอนแอวแช่ว
หฺรแพ

ค. คำสอนหน่วยท่ายศัพทเสียงตรี คือคำสอนที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐานผสม
กับหน่วยท่ายศัพทมเสียงวรรณยุกต์ตรี มีจำนวน 32 รูป ดังตัวอย่าง

หน่วยท่ายศัพท

1. เปก
2. เปริยะ
3. ปรัก
4. แปรด
5. แปลบ
6. คิก
7. เทิม
8. ต, ตุตะ
9. จัวะ
10. จวก
11. เฟะ
12. เฟอะพะ
13. เฟื่อย
14. ยิบ
15. เย็นเยอ
16. เจียบ
17. เซียบ

คำสอนหน่วยท่ายศัพทเสียงตรี

- แข็งเปก
ทิงเปริยะ, ซักเปริยะ
สูงปรัก
แกงแปรด, สี่แปรด
เสียวแปลบ
กลมคิก
สันเทิม
อวนตุ, อวนตุตะ
ขาวจัวะ
ขาวจวก
เนาเฟะ
เนาเฟอะพะ
ขาวเฟื่อย
ถึยิบ
ขาวเย็นเยอ
หวานเจียบ, เย็นเจียบ
เย็นเซียบ

<u>หน่วยท่ายศัพท</u>	<u>คำสํานหน่วยท่ายศัพทเสีียงกร</u>
18. เติม	สิ้นเติม
19. ทน	ทวมทน
20. จค	เปรี้ยวจค
21. ปลาบ	มันปลาบ
22. ทวน	อวนทวน
23. โกรก	ผอมโกรก
24. ฟอ	หนมฟอ
25. เพี้ยว	หลอเพี้ยว
26. ฟี้	หลับฟี้
27. แพะ	เนาแพะ
28. ยิก	เรงยิก
29. ยิบ	ละเอี๋ยคยิบ, ถียิบ
30. ปี้ค, ปี้คป้อ	ค้ำปี้ค, ค้ำปี้คป้อ
31. มวนทวน	อายมวนทวน

ง. คำสํานหน่วยท่ายศัพทเสีียงจัตวา คือคำสํานที่เกิดจากหน่วยคำมูลฐาน ผสํานกับหน่วยท่ายศัพทที่เป็นหน่วยคำมีเสีียงวรรณยุกต์จัตวา มี 15 รูป ดังตัวอย่าง

<u>หน่วยท่ายศัพท</u>	<u>คำสํานหน่วยท่ายศัพทเสีียงจัตวา</u>
1. ป้อ	ค้ำป้อ
2. เปง	ตรงเปง
3. ปร้อ	คลองปร้อ
4. ผึง	ชาคผึง
5. เผง	ตรงเผง

<u>หน่วยท่ายศัพท์</u>	<u>คำผานหน่วยท่ายศัพท์เสียงจัตวา</u>
6. แหนว	ตรงแหนว
7. คี๋	วี่งคี๋
8. เหยง	สะค้งเหยง
9. โหยง	สะค้งโหยง
10. จอย	เหล็องจอย
11. โหวง	เบาโหวง
12. โหวงแหง	เบาโหวงแหง
13. ออย	เหล็องออย, ครางออย
14. แอ	เมาแอ
15. ปรอ	บีนปรอ

3.2 คำผานหน่วยไม้อิสระ

คำผานหน่วยไม้อิสระ คือ คำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำไม้อิสระเข้าด้วยกัน คำผานประเภทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ คำผานหน่วยไม้อิสระซ้ำรูป และ คำผานหน่วยไม้อิสระต่างรูป ซึ่งจะได้อีกอธิบายทีละประเภทดังนี้

3.2.1 คำผานหน่วยไม้อิสระซ้ำรูป คือคำผานที่เกิดจากหน่วยผานที่มีรูปซ้ำกันสองหน่วย ที่ไม่ปรากฏความหมายตามลำพัง และไม่สามารถจะชี้ให้เห็นเด่นชัดได้ว่า หน่วยใดเป็นหน่วยคำมูลฐานและหน่วยใดเป็นหน่วยผาน คำผานชนิดนี้เป็นคำที่มีสองส่วน รูปของแต่ละส่วนซ้ำกัน ถ้าจะพิจารณาว่าเป็นหน่วยคำไม้อิสระก็ไม่ได้ เพราะปรากฏว่าสองส่วนที่ซ้ำกันนั้นจะไม่ปรากฏตามลำพัง และมีอยู่หลายหน่วยคำที่สามารถปรากฏกับหน่วยไม้อิสระอื่นได้อีกด้วย

โย่ง ๆ ปรากฏเป็นคำผานหน่วยไม้อิสระซ้ำรูป
 โย่งแย่ง ปรากฏร่วมกับหน่วยไม้อิสระต่างรูป คือ แย่ง

เพราะฉะนั้นจึงถือว่า หน่วยคำ /โย่ง/ ในคำว่า โย่ง ๆ เป็นหน่วยคำไม่อิสระ ซึ่งปรากฏรูปซ้ำกัน และหน่วยคำ /โย่ง/ ในคำ โย่งเย่ง เป็นหน่วยคำไม่อิสระ ซึ่งปรากฏร่วมกับหน่วยคำ /เย่ง/ ซึ่งเป็นหน่วยไม่อิสระที่มีรูปต่างกัน

ตัวอย่างคำผานที่รวบรวมไว้ต่อไปนี้ จะเป็นตัวอย่างของหน่วยคำไม่อิสระซึ่งปรากฏกับหน่วยคำอื่นไว้ในวงเล็บด้วย และหน่วยคำใดที่ไม่มีที่ไ้ทั่วไปจะอยู่ในเชิงอรรถ คำผานหน่วยไม่อิสระซ้ำรูปจะแบ่งได้เป็น 3 ชนิด ดังนี้

3.2.1.1 คำผานหน่วยไม่อิสระพยางค์เดียวซ้ำรูป คือคำผานหน่วยไม่อิสระที่มีรูปซ้ำกัน ซึ่งมีเพียง 1 หน่วยคำ คำผานชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้จะมีอยู่ 80 คำ คือ

(1) กรอม ๆ ²⁰	"ซ่า ๆ, เจื่อง ๆ"
(2) คราว ๆ	"ไม่ชัดเจน, ไม่นั่นอน"
(3) คัก ๆ (คักคัก)	"เสียงฝนตกหนัก, เสียงหัวเราะ, เสียงอึกทึก"
(4) งก ๆ (งกเงิ่น)	"อาการสั้นอย่างคนแก่หรืออย่างหนาวมาก"
(5) ึ่งก ๆ	"คำประกอบอาการพยักหน้า"
(6) หึ่งก ๆ	"คำประกอบอาการพยักหน้า"
(7) ใจ ๆ (จะใจ)	"เนื่อง ๆ บอย ๆ"
(8) ฉาน ๆ ²¹	"ฉาด"
(9) ฉาะ ๆ	"งาย, สะควก"
(10) ฉอด ๆ	"คล่อง"

²⁰ คำผานรูปนี้จะปรากฏที่ใช้ดังตัวอย่าง - เขาเดินกรอม ๆ กรำฝน

²¹ คำผานรูปนี้จะปรากฏที่ใช้ในกวีนิพนธ์ เช่น - ชวิคควัวฉาน ๆ

(มหาเวสสันดรชาดก ร่ายยาว กัมพูการ)

- (11) ชิก ๆ "อาการที่เหงื่อไหลซึมออกมาตามตัว"
 (12) ทุบ ๆ "เตนทุบ ๆ"
 (13) เคา ๆ หรือ คาว ๆ "หรบ ๆ, เป็นคำแสดงอาการคั้น"
 (14) แ็ก ๆ (กระแ็ก) "อาการคั้น"
 (15) แคว ๆ (กระแคว) "อาการคั้นอยู่กับที่"
 (16) แคะ ๆ "ส่าย, ยาย"
 (17) คึก ๆ หรือ ตัก ๆ "เสียงคังเช่นเสียงหัวใจเตน"
 (ตักตัก)
 (18) คึง ๆ (คึงคัง) "เสียงของหนัก ๆ ตกลงบนพื้นกระดาน"
 (19) ทุบ ๆ "อาการที่เนื้อเตนหนุบ ๆ"
 (20) ถัน ๆ (ถะถัน) "เร็ว ๆ, พลัน ๆ, เป็นหลัน ๆ"
 (21) ถับ ๆ (ถะถับ) "ทันใด, เร็ว, พลัน"
 (22) ทาว ๆ²²(ทะทาว) "อาการสั่นรัว ๆ"
 (23) เทียบ ๆ (เทียบทาบ) "เนียบ ๆ, ซ่า ๆ"
 (24) เนื่อง ๆ (เนื่องนอง) "เสมอ ๆ, บ่อย ๆ"
 (25) บัด ๆ "อาการไกรทกระตักกระเทียด, อาการที่คั้น-
 ปราด ๆ อย่างปลาที่ตกตี"
 (26) ปาว ๆ (เปอวปาว) "เสียงร้องเอ็ดอิ่งและซ่าซาก"
 (27) เปิง ๆ²³ "คัง ๆ"
 (28) พรัด ๆ (พรีดพรวด) "เสียงคังเช่นนั้น"

22 คำสาทรูปนี้ปรากฏในภาษากวีนิพนธ์ เช่น - ความกลัวตัวสั่นอยู่ทาว ๆ
 (สังข์ทอง)

23 คำสาทรูปนี้ปรากฏที่ไซ้คังตัวอย่าง - เสียงร้องเปิง ๆ

- (29) ฟ่ำ ๆ (พื้มพื้ม) "เสียงคัง เซนคนบนคอย ๆ"
- (30) ฟอค ๆ (ฟอคแพค) "เสียงคัง เซนนั้น"
- (31) มั๊บ ๆ "อาการของปากที่หุบเข้าหุบออก โดยเร็ว"
- (32) ยอง ๆ "อาการที่นั้งควยการชันเข้าทั้ง 2 โดยกันไม่ถึงพื้น"
- (33) ยับ ๆ (ระยับ, ยิบยับ, ระยิบระยับ) "แสงแวบ ๆ, ยิบ ๆ"
- (34) เย ๆ (โยเย) "เสียงร้องไห้ของเด็ก"
- (35) เยิบ ๆ (พะเยิบ, เยิบยวบ, พะเยิบพะยวบ) "ลักษณะของสิ่งของที่แบน หรือ ยาวมีอาการชันลงเป็นจังหวะ"
- (36) โย่ง ๆ (โย่งเย่ง, สูงโย่ง) "อาการเดินก้าวยาว ๆ แห่ง คนยอมสูง"
- (37) รวย ๆ (ระรวย, รวยริน) "แผว, นอย"
- (38) รอน ๆ "จวน, เกือบ, อ่อนแรง"
- (39) ราง ๆ (เลือนราง) "จาง, เรือ, ไม่กระจ่าง"
- (40) ร่ำ ๆ (ร่ำไร, ร่ำไห้, ร่ำไป, ร่ำเรียน) "พุกข่า ๆ"
- (41) ริก ๆ (ระริก) "สั้นริ้ว, คิ่นริ้ว"
- (42) เร่า ๆ (เร่ารอน, เต้นเร่า) "รอน, กัดคักลุ่ม, สั้นระริ้ว"
- (43) ไร ๆ (ร่ำไร) "เห็นแต่ไกล, ไม่ชัด"
- (44) ลวก ๆ "อย่างหยาบ ๆ, มั่งง่าย, ไม่เรียบร้อย"
- (45) ลม ๆ "ไม่เป็นแก่น, ไม่เป็นสาระ"
- (46) ลุ่น ๆ (ลุ่นลุ่น "หมด, เห็นเตียน") "ทื่อ ๆ ไม่มีอะไรประกบ, สั้น, ทวม"

(47)	เลา ๆ		"พอเป็นรูปเค้า"
(48)	ไล่ ๆ		"เกือบเสมอกัน, คล้ายคลึงกัน"
(49)	วาว ๆ	(แหวววาว, วาววาม, ะวาว)	"เป็นแสงวูบวาบ"
(50)	สัง ๆ	(สังเคซ)	"ทำให้พ้นไป, ให้เสร็จไป"
(51)	หงก ๆ	(สั้หงก)	"อาการที่หัวหงุบลงเผยอขึ้นเร็ว ๆ"
(52)	หึ่งก ๆ	(ผึ่งก, หึ่งกหึ่งก)	"อาการที่พยับหน้า"
(53)	หึ่ง ๆ	(หึ่งหึ่ง)	"เสียงร้องเบา ๆ"
(54)	หนุบ ๆ	(หนุบหนับ "อาการยื้อแย่งกันตอค")	"ความเจ็บในกายที่รู้สึกเด่นกระเทือนแต่นอย ๆ, การตอค"
(55)	หมุบ ๆ	(หมุบหมับ)	"อาการที่หีบหรือกักหรือเคี้ยวโดยเร็ว"
(56)	หยม ๆ	(หยมหยม "จุกจิก")	"อาการที่ฝนตกพรำประปรายเล็กน้อย"
(57)	หยุบ ๆ	(หยุบหยุบ)	"ขึ้น ๆ, ลง ๆ"
(58)	เหาะ ๆ	(เหาะเหาะ)	"อาการวิ่งก้าวเท้าเร็วกว่าเหาะ ๆ"
(59)	โทรง ๆ	(โทรงทรง)	"นอย, เบาบาง"
(60)	โหวก ๆ	(โหวกหวอก)	"เสียงตะโกน"
(61)	อ๊ก ๆ	(อ๊กอ๊ก)	"เสียงเช่นเสียงทุบค้ำก้านั้น"
(62)	แอก ๆ	(แอกแอก)	"เสียงเช่นเสียงล้อเกวียนดัง"
(63)	โ๊ก ๆ	(โ๊กโ๊ก)	"เสียงเช่นเสียงอาเจียน"

- (64) ฮัก ๆ (ฮักฮัก) "อาการหอบถี่ ๆ"
- (65) โสก ๆ (โสกฮาก) "เสียงขคอาหารที่เป็นน้ำ, เสียงเช่นสุนัขเห่ากรรโชก"
- (66) แกรก ๆ (แกรกกกราก) "อาการเกาชนิดที่ไคยีนเสียง"
- (67) แกน ๆ²⁴ "ซัดสน"
- (68) จัก ๆ "เสียงฝนตก"
- (69) ง่า ๆ "เสียงสุนัขกินอาหาร"
- (70) แง่ง ๆ "เสียงสุนัขทำเมื่อจะกัด"
- (71) แง่น ๆ "แสดงกิริยาโกรธอย่างสุนัขจะกัด"
- (72) งาม ๆ (งามง่า) "เสียงคนพูดพึมพำ"
- (73) งาม ๆ "อาการที่เดินโดยควน"
- (74) งาม ๆ (ปะงาม) "อาการอาปากแล้วหุบเข้าซา ๆ"
- (75) โง่ง ๆ "โย่ง ๆ, อาการเดินก้าวยาว ๆ แห่งคนผอมสูง"
- (76) ฉับ ๆ "พลัน, เร็ว, ทันที"
- (77) ฉ่าง ๆ (โฉ่งฉ่าง) "เสียงคัง, เช่นเสียงม้าล่อ"
- (78) คอง ๆ "หยอง ๆ"
- (79) คอง ๆ "หยอง ๆ"
- (80) ดิก ๆ (กะดิก, กระจดิก) "ไหวหรือสั่นรัว"

²⁴ คำสาทรูปนี้มีที่ไคตั้งหัวอนาง - อยู่กันแกน ๆ ไป, เต็มแกน

3.2.1.2 คำผานหน่วยไม้อีสระสองพยางค์ซ้ำทั้งคำ คือคำผานที่เกิดจากหน่วยคำไม้อีสระ 2 พยางค์ที่ซ้ำกันทั้งคำ เช่นเดียวกับหน่วยคำไม้อีสระพยางค์เดียวซ้ำรูปคำผานชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้จะมีอยู่ 20 รูป ดังนี้

(1) กระจ่าง ๆ		"ตื่นอย่างไปไม่ได้"
(2) กระจ่าง ๆ ²⁵ (กระจ่างกระจ่าง)		"เพ็ญ, ไม่มีกำลัง"
(3) กระจ่าง ๆ (กระจ่างกระจ่าง)		"เสียงร้องของไก่"
(4) กระจ่าง ๆ (กระจ่างกระจ่าง)		"แกว่งโถงเตง"
(5) กระจ่าง ๆ (กระจ่างกระจ่าง)		"เปล้า ๆ, เฉย ๆ"
(6) กระจ่าง ๆ		"ร้องเบา ๆ, รบเร้า,
ออกตอน"
(7) กระจ่าง ๆ		"รู้สึกเล็กน้อย"
(8) กระจ่าง ๆ		"อาการล่อแลงจนตาย หัวปาก
ขมบเขาก"
(9) กระจ่าง ๆ "กระจ่างกระจ่าง"		"โยยกเขยก"
(10) กระจ่าง ๆ (กระจ่างกระจ่าง)		"อาการสลัด หรือชักหงับ ๆ
ไกลตาย"
(11) กระจ่าง ๆ (กระจ่างกระจ่าง)		"ปลิวขึ้นลง, กระจ่างขึ้นลง"
(12) กระจ่าง ๆ		"เสียงคังเช่นหัวใจเต้น"

²⁵ คำผานรูปนี้มีที่ใช้ดังตัวอย่าง - ขำมันไห้ออนหิวกระจ่าง ๆ ไป
(ดึกชันนารีไทย)

- (13) พับ^ปพับ^ป ๗ "ทันทีทันใด"
- (14) ๗๗ ๗ "อ้วนมากจนทำอะไรไม่
คล่อง"
- (15) โทรง^รเทรง^ร ๗ "น้อย, เบาบาง"
- (16) โทรง^รเทรง^ร ๗ "ไม่มีน้ำหนัก"
- (17) กระจ^จจะ^จ ๗ "แจ่มแจ้ง, ชัดเจน"
- (18) จุง^จจิง^จ ๗ (กระจุง^จกระจิง^จ) "ทำให้เสียงเล็กน้อยน่าเอ็นดู"
- (19) กระจิก^จ ๗ (กระจิก^จกระจาย^จ, กระจิก-
กระจี^จ) "เสียงสะอื้นค้อย ๗"
- (20) กะ^กแตก^ก ๗ (กะ^กโตก^กกะ^กแตก^ก) "โยก, โคลง"

3.2.1.3 คำผสมสองพยางค์ซ้ำที่ละพยางค์ คือคำผสมซ้ำรูปที่มี 2 พยางค์
แต่จะซ้ำเสียงหน่วยคำไม่อิสระ 2 พยางค์นั้นที่ละพยางค์ หน่วยผสมชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้
ในขณะนี้จะมีอยู่ 9 คำ คือ

- (1) ดี^ด ๗ ซัว^ซ ๗ "ถึงอย่างไร"
- (2) ครึง^ค ๗ กลาง^ก ๗ "ไม่ตลอด, ไม่จบ"
- (3) งู^ง ๗ ปลา^ป ๗ "รูเพียงเล็กน้อย"
- (4) สด^ส ๗ รอน^ร ๗ "ยังใหม่, ทันทีทันควัน"
- (5) ไป^ป ๗ มา^ม ๗ "ในที่สุด, ผลสุดท้าย"
- (6) คำ^ค ๗ แดง^ด ๗ "มีเครื่องประดับเล็ก ๗ น้อย ๗"
- (7) ช่าง^ช ๗ คุ^ค ๗ "ไม่ตรงประเด็น"
- (8) เก^ก ๗ กัง^ก ๗ "เปะปะ, เกะกะ"
- (9) ขวาง^ข ๗ วี^ว ๗ "กีด, เกะกะ"

3.2.2 คำผสมหน่วยไม้อิสร่ต่างรูป คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยคำไม้อิสร่ที่มีรูปต่างกัน เมื่อผสมกันแล้วจะคงรูปเสียงและความหมายของหน่วยคำไม้อิสร่ที่นำมาผสมเข้าด้วยกันไว้ตามเดิม คำผสมดังกล่าวจะแบ่งได้ 3 พวก คือ

3.2.2.1 คำผสมหน่วยไม้อิสร่ภาษาไทย คือคำผสมที่ประกอบด้วยหน่วยคำไม้อิสร่ภาษาไทย 2 หน่วยคำ จะแบ่งได้ 3 ชนิด คือ

1) คำผสมหน่วยไม้อิสร่ภาษาไทยโบราณ คือคำผสมที่เกิดจากหน่วยคำไม้อิสร่ภาษาไทยโบราณกับหน่วยคำไม้อิสร่ภาษาไทย หรือเกิดจากหน่วยคำไม้อิสร่ภาษาไทยโบราณทั้ง 2 หน่วยคำ คำผสมชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้จะมีอยู่ 8 คำ คือ

- (1) กลูกกลาค "เกลื่อน" เกิดจากหน่วยคำ กลู (โบ, กลอน)
"เกลื่อน" และ กลาค "คาษคิน"
- (2) กรางเกรียง "เสียงอย่างเดียวกับกราง" เกิดจากหน่วยคำ กราง (โบ) "เสียงเช่นใบตาลแห้งที่ถูกลมพัดกระทบกัน" และเกรียง "ใหญ่, ยิ่ง, มาก"
- (3) ยับยง (โบ) "งามเป็นแสงวาววับ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ยับ "แสงวาว ๆ" และ ยง "อร่ามเรือง"
- (4) ยินมลาก "ดีใจมาก, ชอบใจมาก" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ยิน "รู้สึก, ชอบ, ยอม" และ มลาก (โบ) "มาก, ดี"
- (5) หัวไห้ (โบ) "ปล่อยเสียงออกเมื่อรู้สึกเศร้าใจ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ หัว "ปล่อยเสียงออก" และ ไห้ "ร้องไห้"
- (6) ส่ำเคิก (โบ) "หมูซำคึก" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ส่ำ "พวก, หมู, เหลา" และ เคิก "ซำคึก"

- (7) ทังกลม "ทังหมค, ทังปวง" เกิดจากการผสมหน่วยคำทัง และกลม (โบ) "ปวง, หมค, ลัน"
- (8) กวาชิน (โบ) "ยั้งนั๊ก, ยั้ง" เกิดจากการผสมหน่วยคำ กวา "ยั้ง, เกิน" และ ชิน "นั๊ก"

2) คำผสมหน่วยไม้อิสร่ภาษาไทยถิ่น คือคำผสมที่ประกอบด้วยหน่วยไม้อิสร่ ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 หน่วยคำ หรือเพียง 1 หน่วยคำ กับหน่วยไม้อิสร่ภาษาไทยกรุงเทพฯ คำผสมชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้มียู่ 5 คำ คือ

- (1) โกกเกก "เกะกะระราน, คคโคง" เกิดจากการผสมหน่วยคำ โกก (ถิ่น, ปักษ์ใต้) "คอก, โคง" และเกก "เก, เกไป"
- (2) ชั้งเคียด "เคื่อง, โกรธ" เกิดจากหน่วยคำ ชั้ง "แค้น, เคื่อง, โกรธ" และเคียด (ถิ่น, เหนือ) "เคื่อง, โกรธ"
- (3) เต้าเตี้ยว "เที่ยวไป, เดินไป" เกิดจากหน่วยคำเต้า "ไป" และเตี้ยว (ถิ่น, พายัพ) "เที่ยว, เดิน"
- (4) เยี้ยไต "ทำโฉน" เกิดจากหน่วยคำ เยี้ย (ถิ่น) "ทำ" และไต "อะไร, สิ่งไร"
- (5) เยี้ยมั้ง "ทำเป็นคนมั้งมี" เกิดจากหน่วยคำ เยี้ย (ถิ่น) "ทำ" และ มั้ง "มั้งมี"

3) คำผสมหน่วยไม้อิสร่ทั่วไป คือคำผสมหน่วยไม้อิสร่แท้ เป็นหน่วยคำภาษาไทยที่มีที่ใช้ทั้งในภาษาพูดปัจจุบัน และที่ใช้ในภาษากวีนิพนธ์ คำผสมหน่วยไม้อิสร่ชนิดนี้จะมีอยู่ 56 คำ คือ

- (1) กรอกรุย "ท่าท่าเจ้าชู" เกิดจากหน่วยคำ กรอ "กริยาเลียนเสียงกันเชิงชูสาว" ผสานกับหน่วยคำ กรุย "ท่าท่าเจ้าชู"
- (2) กริวกราว "เสียงโท, เสียงเอ็ดอึง" เกิดจากหน่วยคำ กริว "เกรี้ยว" และกราว "เสียงโท, เสียงคนมาก"
- (3) เกรียงไกร "ใหญ่ยิ่ง" เกิดจากหน่วยคำ เกรียง "ใหญ่, ยิ่ง, มาก" และ ไกร "ยิ่ง, ใหญ่, กล้า, เก่ง"
- (4) ขวับเขวี้ยว "เสียงหวดไม้เรียว" เกิดจากหน่วยคำ ขวับ "เร็ว, ทันที" และเขวี้ยว "เสียงไม้เรียว, เคี้ยว"
- (5) ชุกเซ็ญ "เกิดความลำบากขึ้นทันที" เกิดจากหน่วยคำ ชุก "พลัน, ทันทีทันใด" และ เซ็ญ "ความยาก, ความลำบาก"
- (6) นางคราม "นางงาม" เกิดจากหน่วยคำ นาง "นาง" และ คราม "งาม, สวย, น่ารัก"
- (7) ครึกครื้น "รื่นเริง, สนุกสนาน" เกิดจากหน่วยคำ ครึก "ฮึกเหิม, คึก" และครื้น "เอิกเกริก, กึกก้อง" และ อาจใช้โดยเรียงคำสับที่กันเป็นครื้นครึก "เอิกเกริก" ก็ได้
- (8) ครื้นเครง "เสียงคังครึกครื้น" เกิดจากหน่วยคำ ครื้น "เอิกเกริก, กึกก้อง" และ เครง "ฮึกทึก, กึกก้อง"
- (9) เครงคร่า "รองไห" เกิดจากหน่วยคำ เครง "ฮึกทึก, กึกก้อง" คร่า "รองไห"
- (10) เครงเคี้ยว (กลอน) "ครื้นเครง, เกรี้ยวกราว" เกิดจากหน่วยคำ เครง "ฮึกทึก, กึกก้อง" เคี้ยว "เว้งรีบ"
- (11) เจื่องหงอย "ไม่กระฉับกระเฉง, เฉื่อยชา" เกิดจากหน่วยคำ เจื่อง "ช้า ๆ, เชื่อง ๆ" และ หงอย "เชื่องช้า, ไม่ฉับไว"

- (12) จังจ้ง²⁶ "หยุด, ตกตะลึง" เกิดจากหน่วยคำ จัง "จริงจัง" และ
จ้ง "หยุด, ชะงัก"
- (13) ฉั่นไค "อย่างไค, เช่นไค" เกิดจากหน่วยคำ ฉั่น "เสมอ,
อย่าง" และ ไค "อะไร, สิ่งไร"
- (14) ฉั่นนั้น "เช่นนั้น, อย่างนั้น" เกิดจากหน่วยคำ ฉั่น "เสมอ,
อย่าง" นั้น "ไซ้ประกอบคำซึ่งอยู่ไกล"
- (15) ฉานาว "เกรี้ยวกราว, เลื่องลือ" เกิดจากหน่วยคำ ฉา
"เสียงอ้ออ้ง" และ นาว "อ้ออ้ง, เอ็กเกริก"
- (16) ฉาวโน้ หรือ โฉฉาว "อ้ออ้ง, เกรี้ยวกราวขึ้น" (สำหรับชาวที่ไม่ดีไม่งาม)
เกิดจากหน่วยคำ ฉาว "อ้ออ้ง" และ โฉ "คลุ้ง, ฟุ้ง"
- (17) ฉูดฉาด "สื่บาคตา, สื่จัจจ่า, ชัคเคน" เกิดจากหน่วยคำ ฉูด
"ไปโดยเร็ว" และ ฉาด "เสียงอย่างเสียงของแข็ง
กระทบกัน"
- (18) โฉมยง "รูปร่างผึ่งผาย" เกิดจากหน่วยคำ โฉม "รูปร่าง,
ทรวททรง, เค่า" และ ยง "งาม"
- (19) โฉมทรู "รูปร่างงาม" เกิดจากหน่วยคำ โฉม "รูปร่าง,
ทรวททรง" และ ทรู "งาม, นารัก"
- (20) ชคเซย "ไซ้แทนที่เสียไป, เพิ่มเติม" เกิดจากหน่วยคำ ชค
"ไซ้แทนที่เสียไป" และ เซย "เพิ่มให้"
- (21) ชคช้อย หรือ ช้อยชค "อ่อนช้อย, อ่อนไค่วง" เกิดจากหน่วยคำ ชค "อ่อน-
ช้อย" และ ช้อย "งอน, งาม"
- (22) เชี่ยวชาญ "รู้คล่องแคล่ว" เกิดจากการผสมหน่วยคำ เชี่ยว
"ชำนาญ, เก่ง" และ ชาญ "ชำนาญ, รู้, ว่องไว"

²⁶ คำผานคำนี้ได้มีการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะสะกดของพยางค์หลังไปจากเดิม
ตามหลักการกลมกลืนเสียง.

- (23) แซ่มช้อย "งานนารัก" เกิดจากการผสมหน่วยคำ แซ่ม "ขึ้น, ยิ้มแย้มแจ่มใส" และ ช้อย "งอนงาม"
- (24) โชรมโรม "รุมรบกัณ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ โชรม "รบกัณ, ช่วยกัน" และ โรม "รบกัณ"
- (25) ทรากตรา "หนทุข, หนล้าวก" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ทราก "หนอยู่, ปลอยทิ้งไว้กลางแจ้ง" และ ตรา "หนอยู่, ฝ้า, สู้"
- (26) ไทรกไตร "ช่องลี้กของเขา" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ไทรก "ช่องเขา" และ ไทร "ไกลยิ่ง"
- (27) นงถ่าว "หญิงรุ่นสาว" เกิดจากการผสมหน่วยคำ นง "นาง" ถ่าว (กลอน) "รุ่นสาว, รุ่นหนุ่ม"
- (28) ทวยโถง "จักระบวนกลางแปลง" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ทวย (กลอน) "หญ่, เหล้า" และ โถง "โถง, กว้าง"
- (29) นงราม "นางงาม" เกิดจากการผสมหน่วยคำ นง "นาง" และ ราม "งาม"
- (30) นวยนาค "เยื้องกรายอย่างละคร" เกิดจากการผสมหน่วยคำ นวย "เยื้อง-กราย, กรีกกราย, น้อม" และ นาค "ทอคน้ำให้ออนงาม"
- (31) บอบแบบ "ออนป้อแป้" เกิดจากการผสมหน่วยคำ บอบ "เจ็บซ้ำ, ออนเพ็ญ" และ แบบ "มีอาการเพียบ"
- (32) บัดนั้น "ทันไค่นั้น" เกิดจากการผสมหน่วยคำ บัด "เวลา, คราว, ทันใด" และ นั้น "ใช้ประกอบหน้าหรือหลังคำซึ่งอยู่ไกล"
- (33) บัดนี้ "เมื่อนี้" เกิดจากการผสมหน่วยคำ บัด "เวลา, คราว, ทันใด" และ นี้ "ใช้ประกอบหน้าคำซึ่งอยู่ใกล้"

- (34) บัดซบ "โง่อย่างงมงาย, โง่อย่างซมซาน" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ บัด "เวลา, ครั่งคราว, ทั่นโต" และ ซบ "พุดง, กมลง"
- (35) เบอเรือ "โตใหญ่" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ เบอ "หะเข้าไปมาก" และ เรือ "เรือย"
- (36) ปามปึง "พรวดพรากเข้ามา" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ ปาม "ซุ่มซำ เข้าไป" และ ปึง "เสียงคัง"
- (37) เพราราย "เวลาเช้า, มือเช้า" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ เพร่า "เวลาเช้า, มือ" และ งาม "เวลาเช้า"
- (38) เพร่าเพริศ "สวยงาม" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ เพร่า "งาม, น่าดู" และ เพริศ "งาม, คี๊ยง"
- (39) เพริศพราย "งามระยิบ" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ เพริศ "งาม, คี๊ยง" และ พราย "เลื่อม, แว่ววาว"
- (40) เพริศแพรว "งามแย้ม" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ เพริศ "งาม, คี๊ยง" และ แพรว "แว่ววาว, มีแสงวับ ๆ"
- (41) เปรี้ยมพราย "งามแฉล้ม" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ เปรี้ยม (กลอน) "แฉล้ม, แซมซอย" และ พราย "เลื่อม, แว่ววาว"
- (42) เพลียงปล้า "พลั้งพลาด, ผิดพลาด" เกิดจากการผสมสานคำ เพลียง "เสียง, หลีก, พลาด" และ ปล้า "พลาด, ตก"
- (43) แพรวพราย "มีแสงแว่ววาว" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ แพรว "แว่ววาว, มีแสงวับ ๆ วาบ ๆ" และ พราย "เลื่อม, แว่ววาว"
- (44) พันเพื่อน "หลงไหล, เฉลอสลี" เกิดจากการผสมสานหน่วยคำ พัน "มีคิ้ว, ยุ่งเหียง, ปะปน" และ เพื่อน "เลื่อน"

- (45) เพ็ทหวา "แพบพิทกับฟ้า" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ เพ็ท "แพบ, ทค, สัน" และ หวา "ทีแจง, ทองฟ้า"
- (46) เมล้อยมลา "เมื่อยลา" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ เมล้อย "เมื่อย" และ มลา "ลา"
- (47) ยวคยง "เขี้ยวขามที่สุด, เก่งที่สุด" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ ยวค "เขี้ยวที่สุด" และ ยง "มันคง"
- (48) ขอบแยบ "ไม่คอยพอ, จวนหมด" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ ขอบ "หยุดลง, ฝ่อ, หมด" และ แยบ "อุบาย, เล่ห์, ท่าทาง"
- (49) เยี้ยวยง "งามยิ่ง" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ เยี้ยว "ผิวว่า, แม่ว่า, ถ่า" (กลอน) และ ยง "อร่ามเรือง"
- (50) รังเกียจ "ทั้งเกียจกัน, ไม่พอใจ" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ รัง "ทั้ง" และ เกียจ "กัน, กัน"
- (51) อุกอจ "ลวงเกิน, รุกราน" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ อุก "หักท้าวด้วย-พลาการ" และ อจ "กล้า, เป็นไค"
- (52) เอมอร "งามอ่อนหวาน" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ เอม "หวาน, ชื่นใจ" และ อร "สวย, งาม"
- (53) เอิกเกริก "อ้ออิ่งใหญ่, ครึกครื้น" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ เอิก "อิ่ง, อ้อฉาว" และ เกริก "กึกก้อง, เลื่องลือ, ยิ่ง"
- (54) ฮึกเหิม "คึกคะนอง" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ ฮึก "คึก, คะนอง" และ เหิม "คึก, คะนอง"
- (55) ไร่เวิง "เบิกบานเต็มที่, ตีใจเต็มที่" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ ไร่ "เบิกบานเต็มที่" และ เวิง "ตีใจ, เบิกบาน"
- (56) ไร่ไห้ "รองให้ไร่พันไม่หยุด" เกิดจากการผสมผสานหน่วยคำ ไร่ "ทำซ้ำ ๆ" และ ไห้ "รองให้"

3.2.2.2 คำผานหน่วยไม้อิสระประเภทหน่วยคำยืม คือคำผานที่เกิดจากหน่วยไม้อิสระหน่วยใดหน่วยหนึ่งหรือทั้ง 2 หน่วย เป็นหน่วยคำยืมจากภาษาอื่น ๆ คำผานชนิดนี้จะแบ่งได้เป็น 2 พวก คือ

1) คำผานหน่วยไม้อิสระภาษาบาลีและสันสกฤต คือคำผานที่มีหน่วยคำไม้อิสระทั้ง 2 หน่วย เป็นหน่วยคำยืมจากภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต คำผานชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้จะมีอยู่ 7 คำ คือ

- (1) นิรโฆษ "เสียงคัง, เสียงก๊กก้อง" เกิดจากการผานหน่วยคำ นิร "ออก" และ โฆษ "เสียงก๊กก้อง, เสียงคัง"
- (2) นิรมล "ไม่มีมลทิน, ไม่มีหมอง" เกิดจากการผานหน่วยคำ นร "ออก, ไม่มี" และ มล "ความมืดหมอง, ไม่มีบริสุทธิ์"
- (3) พหูสูต "ผู้สัจมาก, ผู้เรียนมาก" เกิดจากการผานหน่วยคำ พหู (ป.) "มาก" และ สูต (ป.) "ฟังแล้ว"
- (4) ภูบาล "พระเจ้าแผ่นดิน" เกิดจากการผานหน่วยคำ ภู (ป., ส.) "แผ่นดิน, โลก" และ บาล (ป, ส) "รักษา, เลี้ยงดู"
- (5) ภูธร "พระราช, ภูเขา ชื่อพระนารายณ์" เกิดจากการผานหน่วยคำ มติ (ป, ส) "แผ่นดิน" และ ธร "ทรงไว้"
- (6) มติบาล "พระเจ้าแผ่นดิน" เกิดจากการผานหน่วยคำ มติ (ป, ส) "แผ่นดิน" และ บาล (ป.) "เลี้ยง, รักษา, ปกครอง"
- (7) ลัยคต "ถึงแตกดับ" เกิดจากการผานหน่วยคำ ลัย "ที่อาศัย" และ คต (ป.) "ถึงแล้ว, ไปแล้ว"

- 2) คำผสมหน่วยไม้อีสระภาษาเขมร คือคำผสมที่ประกอบด้วย หน่วยคำไม้อีสระที่ยืมมาจากภาษาเขมรทั้ง 2 หน่วย คำผสมชนิดนี้เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้มีอยู่ 10 คำ คือ
- (1) กั้นไต "หลักฐานที่ยึดถือ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ กั้น (ช.) "ถือ, จับ" และ ไต (ช.) "มือ"
 - (2) คาลไต "ฝ่ามือ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ คาล "ฝ่ามือ หรือ เท้า" และ ไต "มือ"
 - (3) นักเลง "ผู้เล่นการพนันโดยปกติ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ นัก "นาย, ผู้ชำนาญ, ผู้หนัก" และ เลง "เล่น"
 - (4) บัดบง "สูญหาย" เกิดจากการผสมหน่วยคำ บัด "หาย" และ บง "เสียไป"
 - (5) บัดสี "ละลาย, ขายหน้า" เกิดจากการผสมหน่วยคำ บัด "หาย" และ สี "สริมงคล"
 - (6) ผูลบด "ทางเลี้ยว" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ผูล "ทาง" และ บด "เลี้ยว"
 - (7) ผูลแบก "ทางแยก" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ผูล "ทาง" และ แบก "แยก"
 - (8) ภูมมาน "ไม่มี" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ภูม (ช. พุ่) "ไม่" และ มาน "มี"
 - (9) อัญชยม "ข้า, ข้าพเจ้า" เกิดจากการผสมหน่วยคำ อัญ "ตู" และ ชยม "ข้า"
 - (10) ฉนำทัก "นำยา" เกิดจากการผสมหน่วยคำ ฉนำ (ช.) "ยา" และ ทัก (ช.) "นำ"

3.2.2.3 คำผานหน่วยไม้อิสระประเภทหน่วยผสม คือคำผานที่เกิดจากการผานหน่วยคำไม้อิสระที่เป็นหน่วยคำภาษาไทยชนิดต่าง ๆ เข้ากับหน่วยคำไม้อิสระที่เป็นหน่วยคำยืมจากภาษาบาลี และสันสกฤต หรือจากภาษาเขมร คำผานชนิดนี้จะแบ่งได้ 2 ชนิด คือ

1) คำผานหน่วยผานไทย-บาลี สันสกฤต คือคำผานที่มีหน่วยไม้อิสระหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยคำภาษาไทย และอีกหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยคำยืมจากภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้จะมีอยู่ 7 คำ ดังนี้

- (1) ขวนทรรูป "มีลักษณะของทอง" เกิดจากการผานหน่วยคำ ขวน "ขวนชวาย, ใฝ่" และ ทรรูป (ส. ทรูป) "ทอง, เยอหยิ่ง"
- (2) ฉ้อฉล "โกงโดยใช้อุบาย" เกิดจากการผานหน่วยคำ ฉ้อ "ใช้อุบายหลอกลวงโดยกล่าวคำเท็จ" และ ฉล (ป, ส) "ความฉ้อโกง, โกง"
- (3) เคียดฉันท "ไม่พอใจด้วยรังเกียจ, ลำเอียง" เกิดจากการผานหน่วยคำ เคียด "เกลียด, วิวายา" และ ฉันท "ความพอใจ, รักใคร่, ความชอบใจ, ความยินดี"
- (4) นางโพธ "นางงามเมื่อแรกรุ่ง" เกิดจากการผานหน่วยคำ นาง "นาง" และ โพธ (ป, ส) "แย้ม, บาน, แกรุ่น"
- (5) ภูกระดึง "ภูเขาทรงระฆัง" เกิดจากการผานหน่วยคำ ภู (ป, ส) "เนินที่สูงชันเป็นจอมเขา, ดิน, แผ่นดิน, โลก" และ กระดึง "ระฆัง, กระดิ่ง"
- (6) รังรักษ์ "สร้าง, คุ้มครอง" เกิดจากการผานหน่วยคำ รัง "สร้าง" และ รักษ์ (ส) "รักษา, คุ้มครอง"

(7) เอมไอช (กลอน) "รสหวาน, รสอร่อย" เกิดจากการผสมหน่วยคำ
เอม "หวาน, ชื่นใจ" และ ไอช "มีรสดี, อร่อย"

2) คำผสมหน่วยผสมไทย-เขมร คือคำผสมที่เกิดจากการผสม
หน่วยคำไม้อิสระที่เป็นหน่วยคำภาษาไทยเข้ากับหน่วยคำไม้อิสระที่ยืมมาจากภาษา
เขมร เท่าที่รวบรวมได้ในขณะนี้จะมีอยู่ 3 คำ ดังนี้

(1) กรองไต "กำไลมือ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ กรอง
"กำไล" และ ไต (ช) "มือ"

(2) เคี่ยมคัล "ไหว้, คำนับ" เกิดจากการผสมหน่วยคำ เคี่ยม
(กลอน) "ไหว้, คำนับ" และ คัล (ช. คาล)
"เฒ่า"

(3) เฉอเอม "ชะเอม" เกิดจากการผสมหน่วยคำ เฉอ (ช)
"ต้นไม้" และ เอม "ชื่อต้นไม้"